

Верховний
Суд

Верховний Суд у цифрах і фактах
за 2025 рік

Зміст

Вітальне слово Голови Верховного Суду.....	3
Вступ.....	4
Про Верховний Суд.....	6
Загальна статистика.....	9
Ключові рішення Верховного Суду.....	14
Рішення Великої Палати Верховного Суду.....	14
Рішення Верховного Суду (адміністративна юрисдикція).....	18
Рішення Верховного Суду (господарська юрисдикція).....	21
Рішення Верховного Суду (кримінальна юрисдикція).....	26
Рішення Верховного Суду (цивільна юрисдикція).....	31
Систематизація та оприлюднення судової практики.....	36
База правових позицій Верховного Суду 2.0.....	38
Запуск і наповнення українськомовної версії Платформи обміну знаннями ЄСПЛ: усунення мовного бар'єра в захисті прав людини.....	39
Законопроектна робота.....	40
Діяльність Пленуму Верховного Суду.....	42
Науково-консультативна рада при Верховному Суді.....	45
Апарат Верховного Суду.....	47
Міжнародна діяльність.....	51
Комунікаційна діяльність.....	58
Викладацька, просвітницька та наукова діяльність.....	71
Соціальні ініціативи.....	75
Підтримуючи тих, хто захищає: як Верховний Суд допомагає Силам оборони України.....	77

Вітальне слово Голови Верховного Суду

Шановні колеги та друзі!

2025 рік вимагав від державних інституцій максимальної згуртованості, зосередженості, витримки та відповідальності. У цей період особливо відчутною залишалася роль судової влади як ключового гаранта стабільності правосуддя, правової визначеності й суспільної довіри.

Верховний Суд працював у складних умовах воєнного часу разом з усією судовою системою, стикаючись із значними викликами та постійною необхідністю адаптовуватися до нових обставин. Незважаючи на ці випробування, ми зуміли забезпечити стабільну роботу найвищої судової інстанції України, відстоюючи позиції судової влади і впевнено дивлячись у майбутнє.

Упродовж року Верховний Суд формував актуальну судову практику, зокрема у справах, пов'язаних із реаліями війни, трудовими, господарськими й податковими спорами, а також у питаннях соціального захисту військовослужбовців та членів їхніх сімей. Значна увага приділялася впровадженню цифрових інструментів і технологічних рішень, що підвищили ефективність роботи Суду та покращили комунікацію з правничою спільнотою.

Верховний Суд був активним учасником процесів європейської інтеграції України, здійснюючи системну взаємодію з національними інституціями, інституціями Європейського Союзу та міжнародними партнерами. Така діяльність спрямовувалася на сприяння виконанню міжнародних зобов'язань держави та впровадженню європейських стандартів у сфері правосуддя. Участь Верховного Суду в цих процесах є важливою складовою реалізації стратегічного курсу України на набуття членства в Європейському Союзі.

Висловлюю щирі вдячність українським захисникам і захисницям за незламну мужність та відданість Україні, а також нашим міжнародним партнерам — за плідну співпрацю. Особлива подяка суддям Верховного Суду та працівникам Апарату ВС за сумлінну працю, професійну стійкість і відповідальне ставлення до своєї справи.

Основними завданнями на наступний період залишаються подальше зміцнення кадрового потенціалу судової системи, забезпечення послідовності й передбачуваності судових рішень, впровадження сучасних технологій у процеси правосуддя та реалізація курсу на європейську інтеграцію. Верховний Суд і надалі сприятиме втіленню стратегічних пріоритетів держави щодо цього, залишаючись надійним гарантом прав і свобод громадян, дотримання принципів верховенства права та утвердження спільних європейських цінностей.

Голова Верховного Суду
Станіслав Кравченко

Вступ

Цей звіт відображає результати діяльності судової влади України у 2025 році, даючи змогу підбити підсумки роботи, оцінити досягнення та виклики, з якими ми зіткнулися минулого року.

2025 рік став для судової влади черговим періодом складних викликів і водночас підтвердженням її інституційної стійкості. Попри воєнні дії, постійні обстріли, енергетичну кризу, надмірне навантаження та кадровий дефіцит суди України безперервно здійснювали правосуддя, демонструючи здатність судової системи функціонувати навіть у надзвичайних умовах і забезпечувати реалізацію конституційного права громадян на судовий захист.

Показники, наведені в цьому звіті, свідчать не лише про ефективність роботи судової системи, а й про збереження довіри громадян до суду як основного механізму захисту їхніх прав і свобод. Верховний Суд у 2025 році відігравав ключову роль у забезпеченні єдності судової практики та формуванні правових орієнтирів для судів усіх інстанцій, що є актуальними в умовах воєнного часу. Ця практика має вагоме значення і для міжнародної правової спільноти, демонструючи відповідність рішень України міжнародним стандартам прав людини.

У 2025 році для гарантування безперервності здійснення правосуддя змінювалася територіальна підсудність судових справ певних судів, вживалися додаткові заходи для захисту життя та здоров'я людей. Поряд із цим держава інвестувала в розвиток судової інфраструктури. У 2025 році відкрито нові сучасні будівлі судів у Кам'янці-Подільському та Хусті, зведені з урахуванням стандартів безпеки, доступності та енергоефективності.

Однією з найгостріших проблем залишалася кадрова криза. Значна кількість суддів вийшла у відставку, що в окремих судах призвело до критичного дефіциту кадрів. Водночас упродовж року зроблено важливі кроки для поступового відновлення кадрового потенціалу. Проводилися конкурсні процедури до апеляційних судів, а оголошений добір до місцевих судів засвідчив високий рівень зацікавленості правничої спільноти — понад 9 тис. осіб подали документи для участі в ньому.

Упродовж року указами Президента України призначено 143 судді, зокрема 73 судді апеляційних судів адміністративної, господарської та загальної юрисдикцій. Це, без сумніву, сприятиме зменшенню навантаження на суддів та підвищенню ефективності роботи апеляційних судів у забезпеченні правосуддя, які тривалий час не отримували кадрового поповнення.

У 2025 році Президент України також призначив нових членів Вищої ради правосуддя, завдяки чому орган функціонує у складі 17 членів, що суттєво посилило його інституційну спроможність.

Серед ключових викликів залишалося матеріальне забезпечення. Рівень оплати праці працівників апаратів судів довго залишався недостатнім, що спричинило відтік кадрів. У вересні 2025 року уряд ухвалив рішення про підвищення зарплат шляхом запровадження

нових коефіцієнтів, що стало важливим і своєчасним кроком для стабілізації кадрової ситуації та визнання значущості праці працівників системи правосуддя.

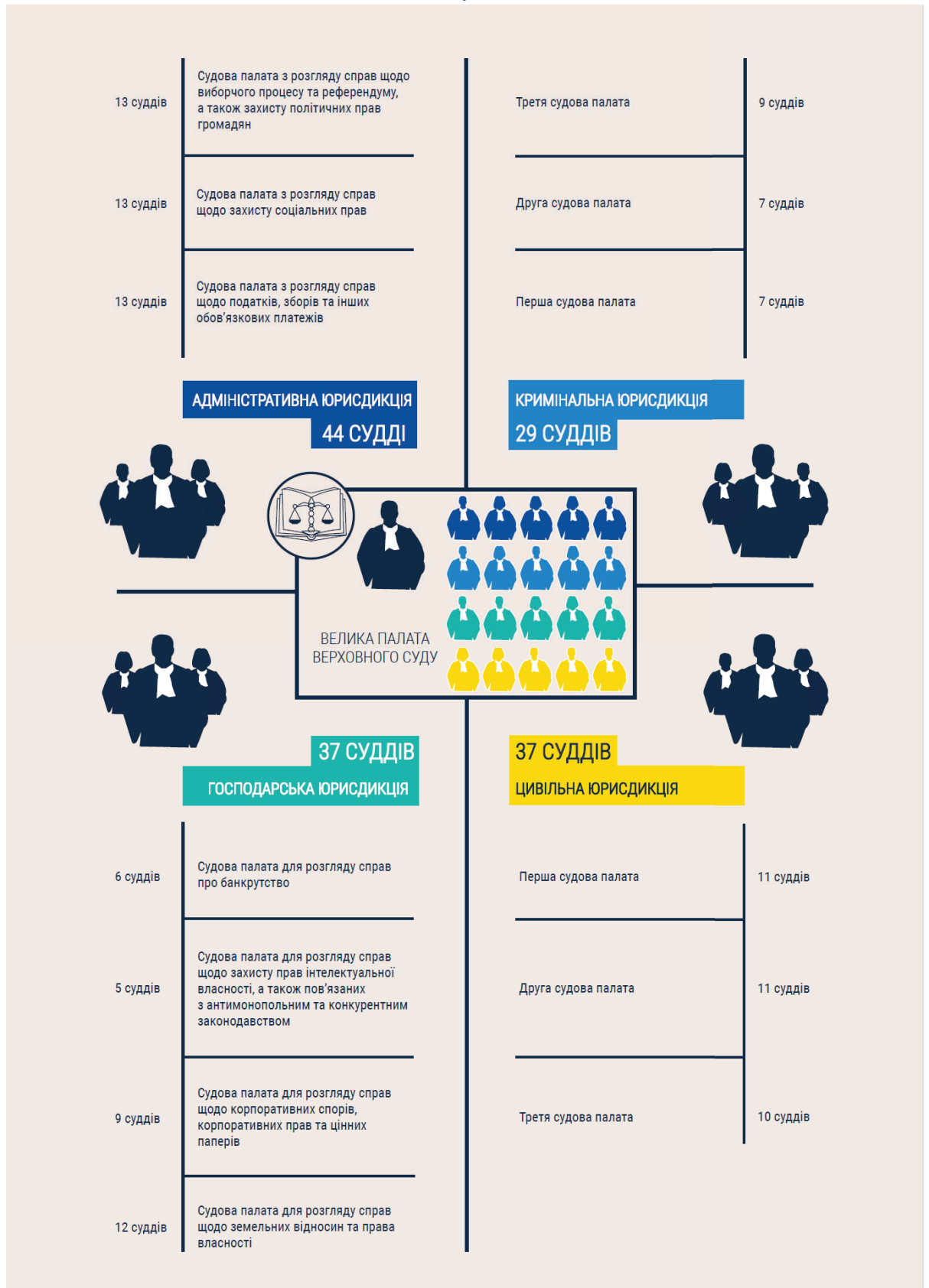
Важливим напрямом розвитку судової влади у 2025 році стала цифровізація. У лютому завдяки співпраці ЄСПЛ та Верховного Суду запущено українськомовну версію Платформи обміну знаннями ЄСПЛ (ECHR-KS), що розширило доступ українських суддів і правників до практики цього суду та сприяло імплементації європейських стандартів прав людини. У квітні Верховний Суд презентував оновлену Базу правових позицій із використанням технологій штучного інтелекту, що підвищило ефективність пошуку, аналізу та застосування судової практики.

Для посилення відкритості та професійної комунікації з правничою спільнотою запроваджено проєкт «Подкаст Верховного Суду», який став майданчиком для обговорення актуальних питань судової практики.

Верховний Суд у 2025 році залишався активним учасником євроінтеграційного процесу. У межах реалізації Дорожньої карти з питань верховенства права за розділом 23, найбільш важливим для судової влади, Верховний Суд визначено відповідальним виконавцем за 16 заходами та залучено до більш ніж 40 інших заходів. Для координації роботи створено робочу групу за участю представників усіх касаційних судів, Великої Палати та Апарату Верховного Суду.

Попри надзвичайні виклики судова система України вкотре підтвердила свою спроможність ефективно та безперервно функціонувати. Її діяльність в умовах війни є не лише проявом професійної відданості, а й підтвердженням того, що правосуддя залишається фундаментом державності та ключовою гарантією захисту прав і свобод людини, формуючи правову культуру майбутньої європейської України.

Процесуальна структура Верховного Суду 147 суддів

Портрет судді

147

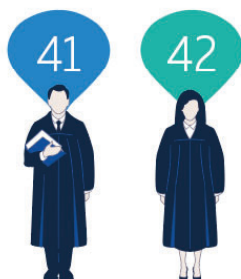
СУДДІВ ВЕРХОВНОГО СУДУ

57

90

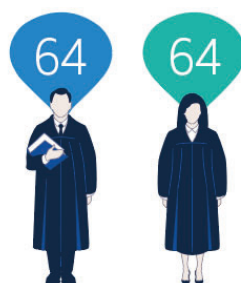
роки

Наймолодші судді

67
СУДДІВ

-- ● КАНДИДАТИ НАУК
(доктори філософії)

роки

Найстарші судді

29
СУДДІВ

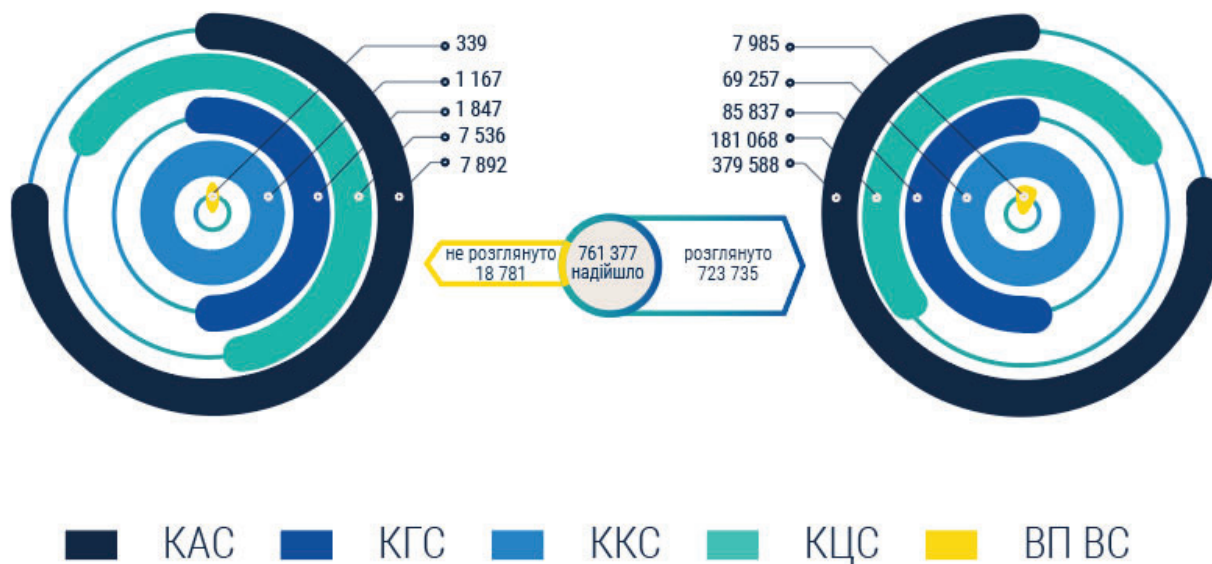
-- ● ДОКТОРИ НАУК

Структура Апарату Верховного Суду

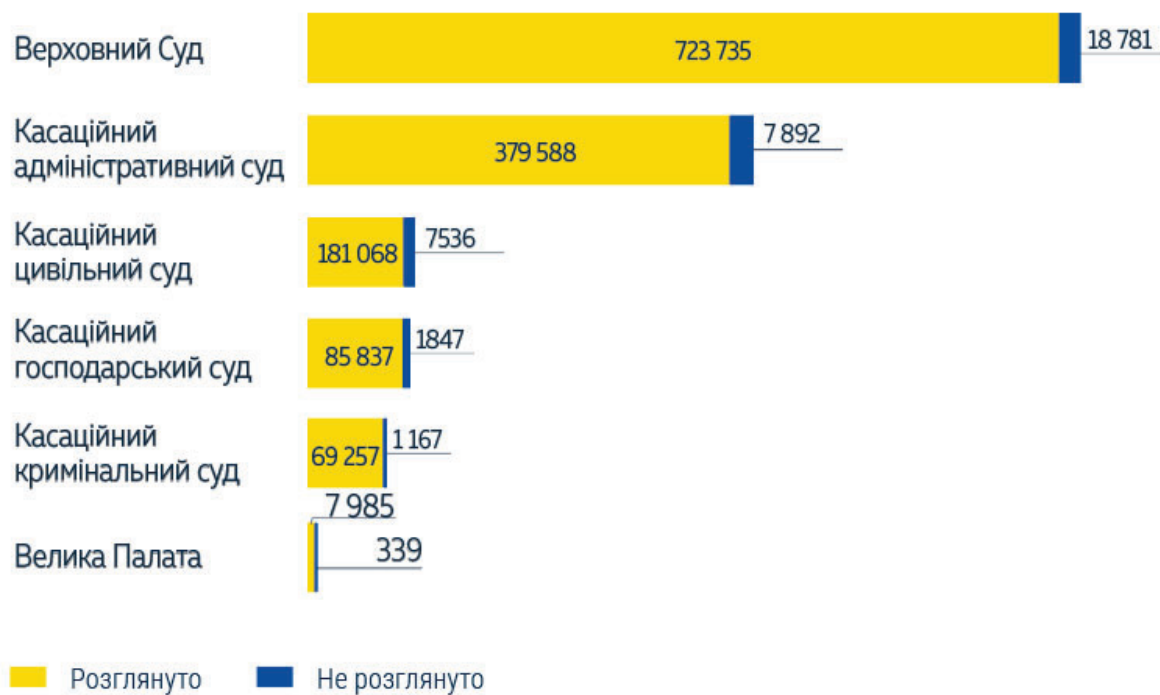

Загальна статистика

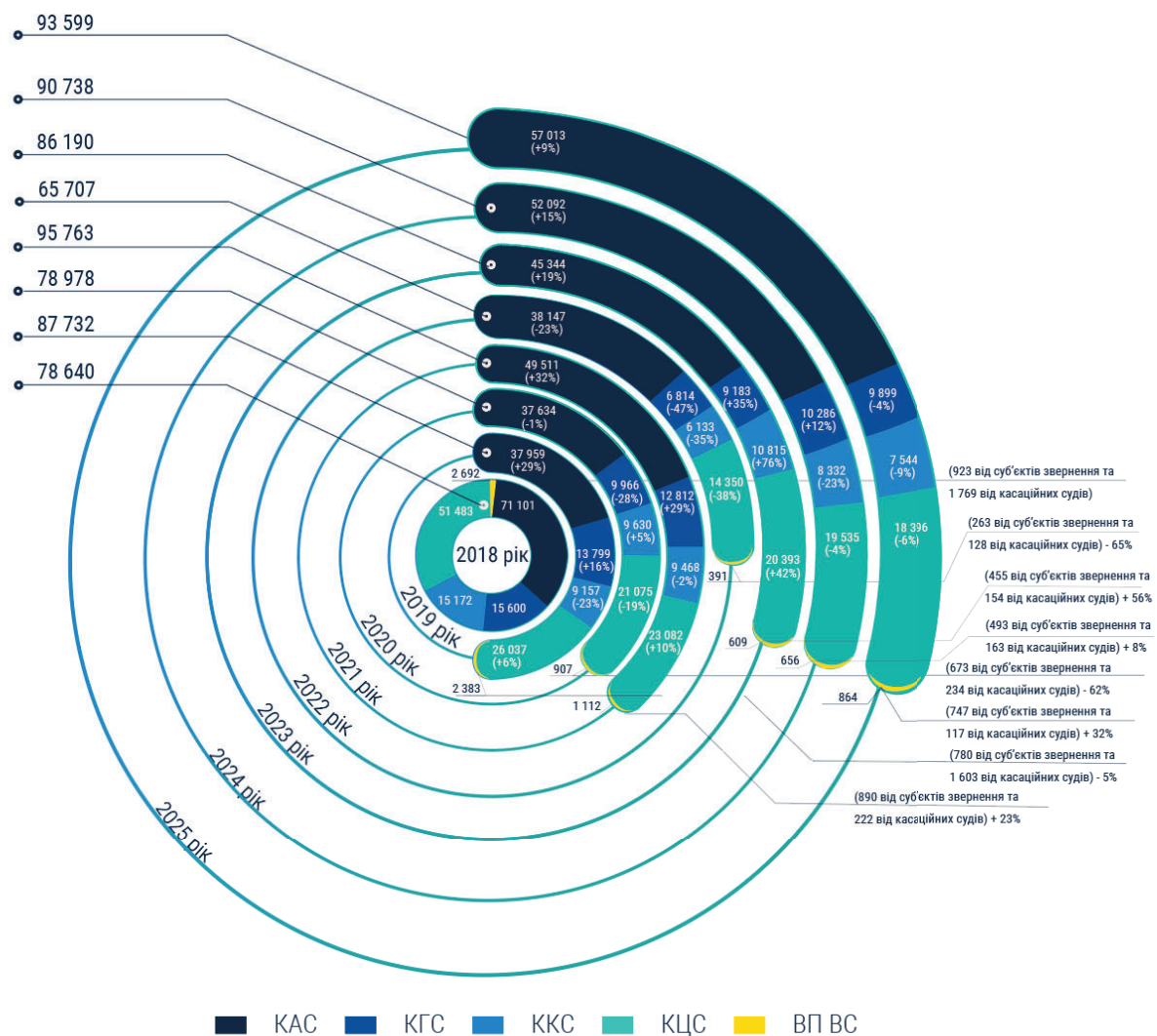
Надходження та розгляд справ і матеріалів з 15 грудня 2017 року по 31 грудня 2025 року

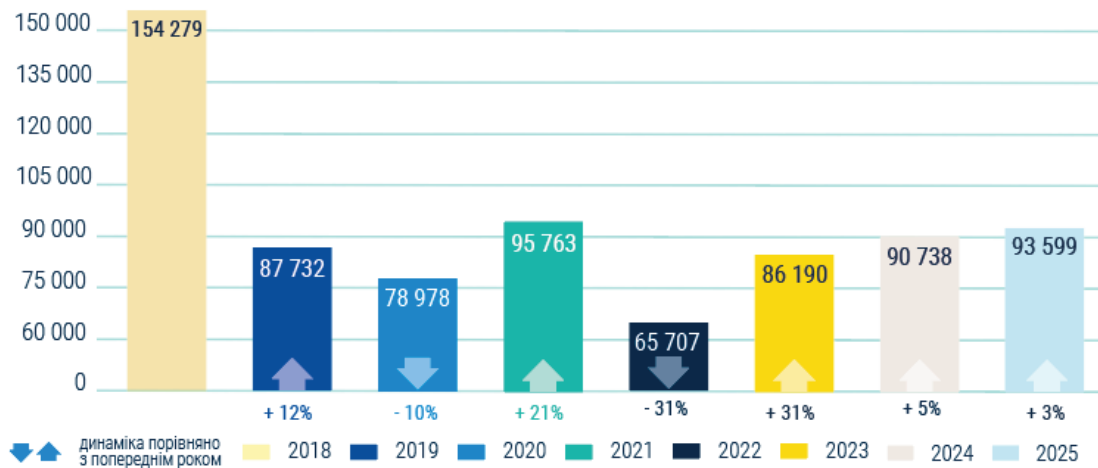
Загальні показники роботи з 15 грудня 2017 року по 31 грудня 2025 року

Надходження справ і матеріалів до ВС у 2018-2025 роках

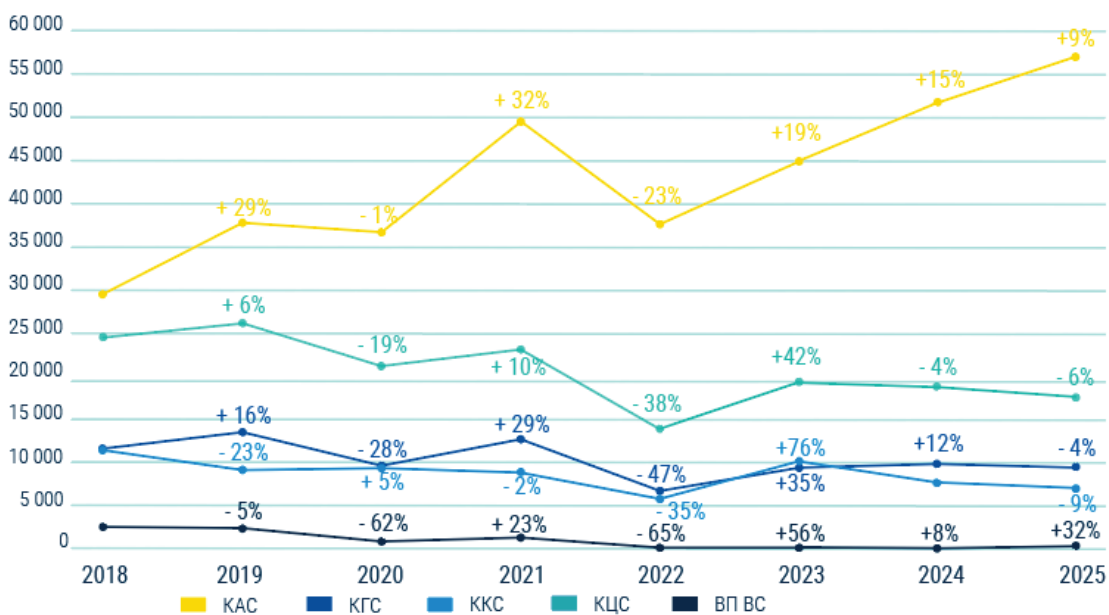
Надходження справ і матеріалів до ВС у 2018-2025 роках

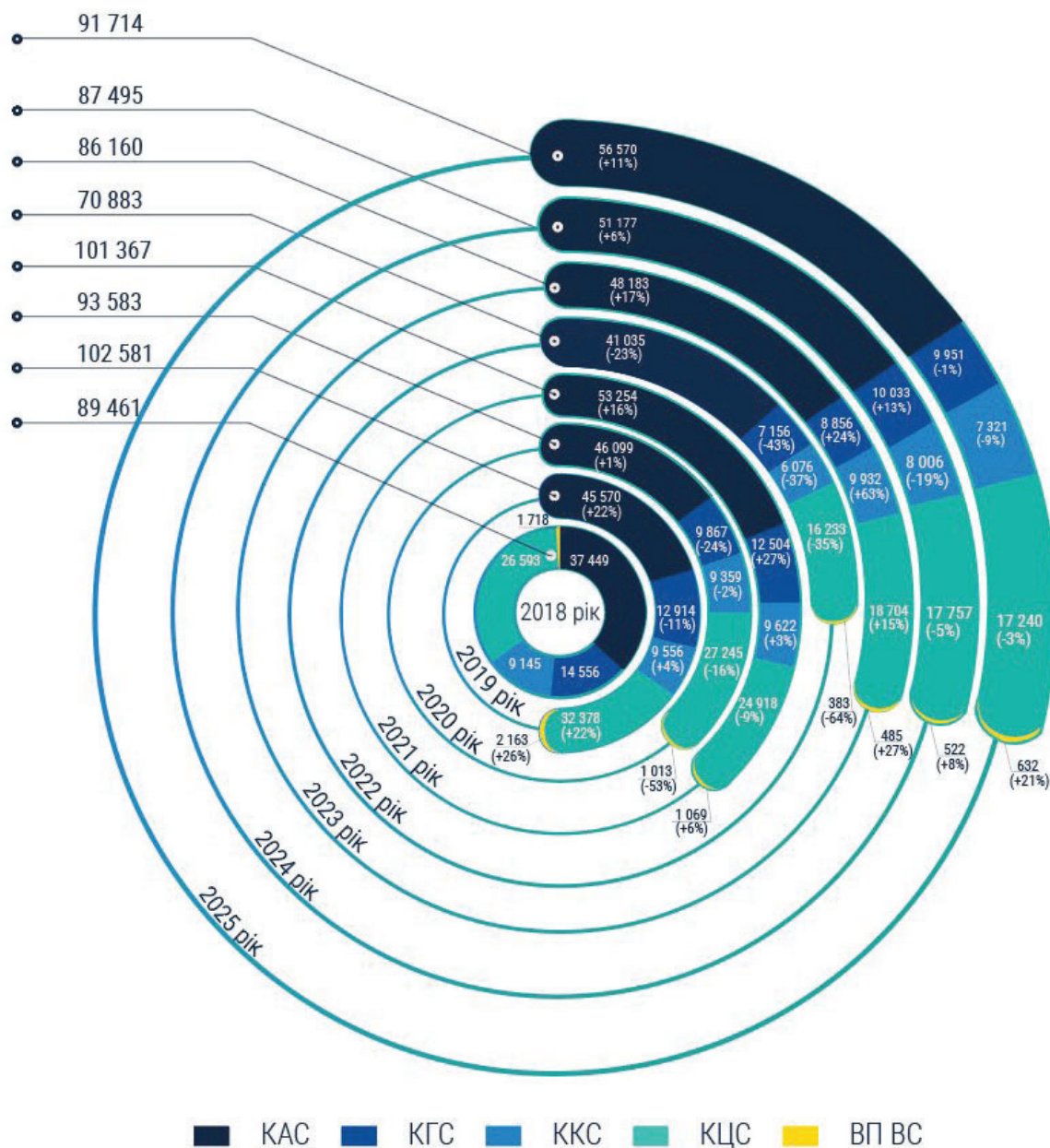
Надходження справ і матеріалів за структурою ВС у 2018-2025 роках

Рік	Касаційний адміністративний суд	Касаційний цивільний суд	Касаційний господарський суд	Касаційний кримінальний суд	Велика Палата
2018	71 101	51 483	15 600	15 172	2 692
2019	37 959 ↑	26 037 ↑	13 799 ↑	9 157 ↓	2 383 ↓
2020	37 634 ↓	21 075 ↓	9 966 ↓	9 630 ↑	907 ↓
2021	49 511 ↑	23 082 ↑	12 812 ↑	9 468 ↓	1 112 ↑
2022	38 147 ↓	14 350 ↓	6 814 ↓	6 133 ↓	391 ↓
2023	45 344 ↑	20 393 ↑	9 183 ↑	10 815 ↑	609 ↑
2024	52 092 ↑	19 535 ↓	10 286 ↑	8 332 ↓	656 ↑
2025	57 013 ↑	18 396 ↓	9 899 ↓	7 544 ↓	864 ↑

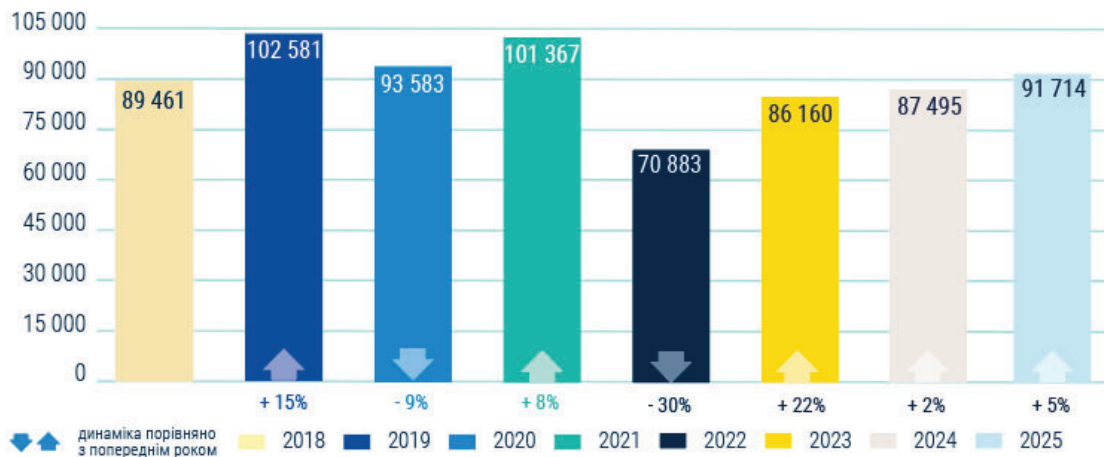
Динаміка надходження справ і матеріалів за структурою ВС у 2018-2025 роках

Розгляд справ і матеріалів ВС у 2018-2025 роках

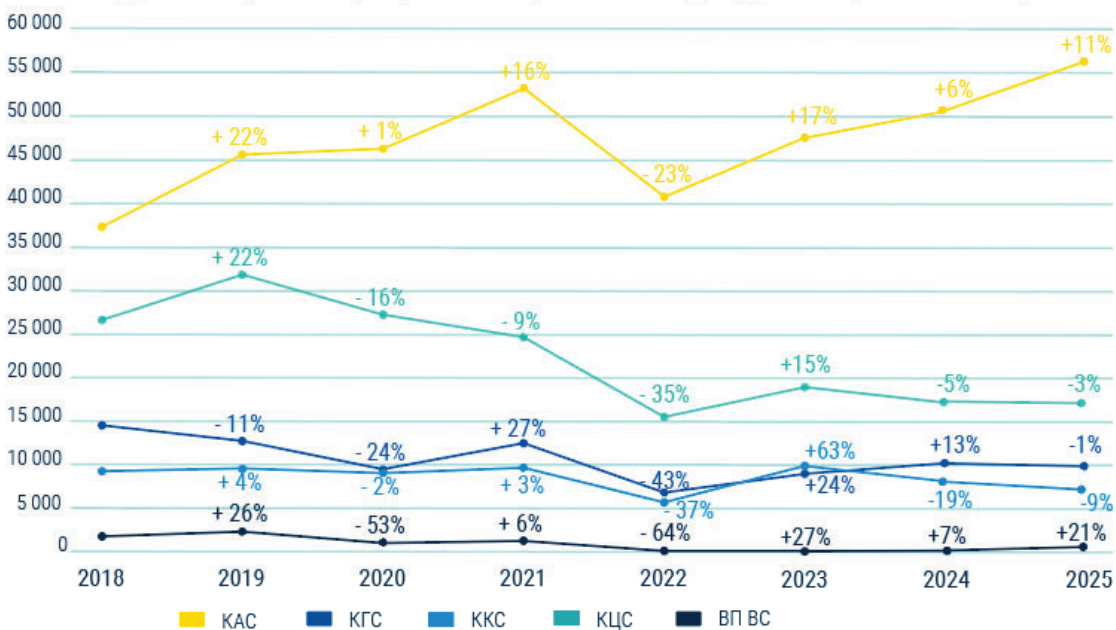
Розгляд справ і матеріалів у ВС у 2018-2025 роках

Розгляд справ і матеріалів за структурою ВС у 2018-2025 роках

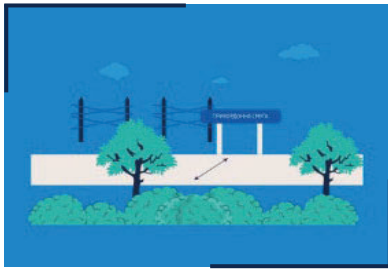
Рік	Касаційний адміністративний суд	Касаційний цивільний суд	Касаційний господарський суд	Касаційний кримінальний суд	Велика Палата
2018	37 449	26 593	14 556	9 145	1 718
2019	45 570 ↑	32 378 ↑	12 914 ↓	9 556 ↑	2 163 ↑
2020	46 099 ↑	27 245 ↓	9 867 ↓	9 359 ↓	1 013 ↓
2021	53 254 ↑	24 918 ↓	12 504 ↑	9 622 ↑	1 069 ↑
2022	41 035 ↓	16 233 ↓	7 156 ↓	6 076 ↓	383 ↓
2023	48 183 ↑	18 704 ↑	8 856 ↑	9 932 ↑	485 ↑
2024	51 177 ↑	17 757 ↓	10 033 ↑	8 006 ↓	522 ↑
2025	56 570 ↑	17 240 ↓	9 951 ↓	7 321 ↓	632 ↑

Динаміка розгляду справ і матеріалів за структурою ВС у 2018-2025 роках

Ключові рішення Верховного Суду

Рішення Великої Палати Верховного Суду

1. ВП ВС визначила правовий режим земель оборони, які розташовані в межах прикордонної смуги

У справі № 902/122/24 виник спір щодо правомірності передачі Держгеокадастром сільській раді в комунальну власність земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності. За твердженнями прокурора, такі земельні ділянки частково розташовані в межах прикордонної смуги, яка встановлена вздовж державного кордону України, що свідчить про належність цих земельних ділянок у частині накладення до земель оборони, які можуть перебувати лише в державній власності та не підлягають передачі до комунальної власності, а також щодо яких встановлений спеціальний режим використання.

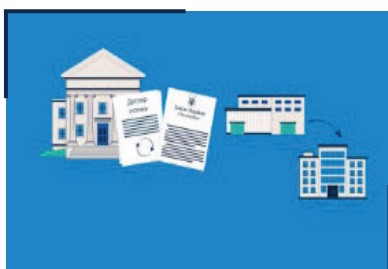
ВП ВС дійшла висновку, що законодавство України виокремлює з прикордонної смуги (в її межах) земельні ділянки шириною 30–50 м уздовж державного кордону України для облаштування та утримання лінії прикордонних інженерних споруд.

Саме землі прикордонної смуги завширшки 30–50 м уздовж лінії державного кордону (а вздовж лінії державного кордону України з російською федерацією і республікою білорусь – шириною до 2 км), які використовуються для забезпечення діяльності Державної прикордонної служби України, зокрема для облаштування та утримання інженерно-технічних споруд, прикордонних знаків, просік, комунікацій та інших об'єктів, належать до земель оборони. Ці землі мають особливий правовий режим, запроваджений законодавством, і можуть перебувати виключно в державній власності, а отже не підлягають передачі до комунальної чи приватної власності.

Крім того, особливий режим використання земель у межах прикордонної смуги зумовлює неодмінність погодження фізичними та юридичними особами із ДПС України здійснення всіх видів господарської діяльності на державному кордоні України.

Інші земельні ділянки в межах прикордонної смуги, які не використовуються для розташування прикордонної інженерної інфраструктури та не підлягають обов'язковому відведенню в постійне користування військовим частинам ДПС України, тобто мають інший правовий режим і не належать до земель оборони, можуть перебувати в комунальній та приватній власності.

Постанова ВП ВС від 2 липня 2025 року у справі № 902/122/24: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128845054>.

2. ВП ВС визначила, що третя особа, залучена до участі у справі, яка не повідомила суду про набуття під час судового розгляду права власності на предмет іпотеки, набуває статусу боржника у виконавчому провадженні

За обставинами справи № 902/388/18 банк звернувся до суду з позовом до іпотекодавця про звернення стягнення на предмет іпотеки в рахунок погашення заборгованості

позичальника за кредитними договорами. Господарський суд залучив інше підприємство як третю особу, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача. Суд апеляційної інстанції постановою, залишеною без змін касаційним судом, позов задовольнив.

Фінансова компанія як правонаступник банку, виявивши, що під час розгляду справи по суті іпотечне майно перейшло у власність підприємства, залученого третьою особою, звернулася до суду із заявою про заміну відповідача його правонаступником, яку апеляційний суд задовольнив.

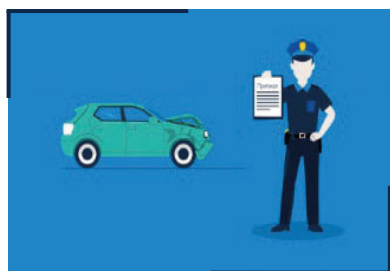
Проте підприємство звернулося з касаційною скаргою, стверджуючи, що до нього не перейшли права та обов'язки боржника у виконавчому провадженні, оскільки, зокрема, постанова апеляційного суду про звернення стягнення на предмет іпотеки була прийнята після реєстрації за ним права власності.

ВП ВС зазначив, що підприємство як залучена до участі у справі третя особа, що не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, мало всі передбачені процесуальним законом можливості заявити про своє право на майно, яке є предметом іпотеки, питання про звернення стягнення на яке суд вирішував під час розгляду справи по суті. Скаржник, набувши право власності на предмет іпотеки, щодо якого тривав спір у цій справі, не повідомив суду, що рішення в цій справі впливає на його права та обов'язки, у тому числі, оскаржуючи рішення по суті, не зазначив, що це рішення є рішенням стосовно належної йому речі.

За таких обставин, з огляду на речову природу позову про звернення стягнення за умов залучення підприємства як третьої особи, яка під час судового розгляду набула права на цей предмет, однак не заявила суду про те, що рішення про стягнення буде рішенням стосовно належного їй майна, остаточне рішення по суті справи, тобто постанова апеляційного господарського суду, залишена без змін постановою касаційного суду, є рішенням про права та обов'язки підприємства. Оскаржуваною ухвалою про заміну боржника суд лише привів статус підприємства у виконавчому провадженні до того, який фактично склався у справі внаслідок прийняття судом рішення по суті.

ВП ВС погодилася із судом апеляційної інстанції про наявність підстав для висновку про те, що за ст. 23 Закону України «Про іпотеку» разом з обтяженим іпотекою майном до підприємства перейшли права і обов'язки іпотекодержателя, тобто відбулася заміна в матеріальних правовідносинах, що є підставою для заміни боржника в процесуальних відносинах.

Постанова ВП ВС від 3 грудня 2025 року у справі № 902/388/18: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132391401>.

3. ВП ВС визначила умови відшкодування шкоди, завданої складенням патрульним поліцейським протоколу про адміністративне правопорушення, у разі подальшого закриття справи у зв'язку з відсутністю складу правопорушення

У справі № 335/6977/22 за наслідками ДТП поліцейський патрульної поліції склав щодо позивача протокол про адміністративне правопорушення, справу було

направлено до суду. Проте суд закрив справу за відсутністю в діях позивача події і складу адміністративного правопорушення, що, на думку позивача, підтверджує незаконність дій співробітника патрульної поліції, який склав протокол. Внаслідок таких дій поліцейського позивачу завдано моральної шкоди, яку він просив відшкодувати.

Суди попередніх інстанцій вирішили спір у цій справі, виходячи з того, що закриття провадження у справі про адміністративне правопорушення за відсутності події та складу такого порушення підтверджує незаконність складення працівниками патрульної поліції відповідного протоколу про адміністративне правопорушення, що презюмує завдання позивачу моральної шкоди.

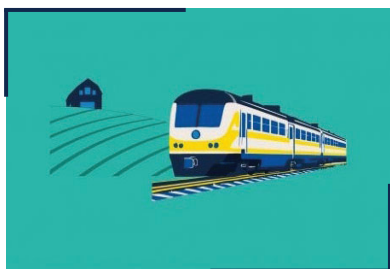
ВП ВС не погодилася з такими висновками, а також із висновками про застосування до спірних правовідносин Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду», оскільки патрульна поліція не є органом, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування.

У спірних правовідносинах шкода відшкодовується на загальних підставах, визначених ст. 1174 ЦК України, а тому обов'язковою умовою для покладення відповідальності на державу за дії (бездіяльність) посадових осіб відповідача у виді відшкодування шкоди є встановлення протиправності в діях працівників патрульної поліції під час складання протоколу про адміністративне правопорушення.

При невстановленні під час розгляду справи про адміністративне правопорушення невідповідності дій (бездіяльності) працівників патрульної поліції щодо складання протоколу такі дії патрульного поліцейського можуть бути підставою для відшкодування шкоди державою, лише якщо закриття справи відбулося через очевидну невідповідність протоколу вимогам закону або внаслідок інших протиправних дій працівників патрульної поліції під час оформлення матеріалів про адміністративне правопорушення, або дій, які мають ознаки свавільності.

У цій справі закриття справи у зв'язку з відсутністю складу адміністративного правопорушення відбулося не через невідповідність протоколу вимогам закону або через інші протиправні дії працівників патрульної поліції під час оформлення матеріалів про адміністративне правопорушення, тому ВП ВС дійшла висновку, що в позивача не виникло право на відшкодування моральної шкоди, у зв'язку із чим відсутні підстави для задоволення позову.

Постанова ВП ВС від 22 січня 2025 року у справі № 335/6977/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125162574>.

4. ВП ВС визначила належний спосіб захисту прав АТ «Укрзалізниця» у разі часткового накладення земельної ділянки, яка перебуває у власності фізичної особи, на смугу відведення залізниці

За обставинами справи № 446/478/19 Акціонерне товариство «Українська залізниця» під час оформлення правовстановлюючих документів на право постійного користування землями смуги

відведення залізниці з'ясувало, що на смугу відведення накладається частина земельної ділянки, яка перебуває у власності відповідача.

У зв'язку із цим позивач звернувся з позовом про визнання недійсними рішення миської ради про передачу у власність відповідача земельної ділянки та виданого на його підставі державного акта на право власності.

Апеляційний суд відмовив у задоволенні позову з підстав обрання позивачем неналежного способу захисту своїх прав, зазначивши, що позивач може звернутися до суду з вимогами про витребування майна.

ВП ВС вказала, що витребування як належний спосіб захисту в цій справі не може бути застосовано щодо всієї земельної ділянки. Така вимога може розглядатися тільки щодо тієї частини земельної ділянки, яка накладається на смугу відведення залізниці.

АТ «Укрзалізниця» має довести, яка саме земельна ділянка, в яких межах накладається на смугу відведення залізниці. Для вирішення подібних спорів земельна ділянка (підстави для витребування якої наявні, тобто така земельна ділянка накладається на смугу відведення залізниці) має бути ідентифікована, зокрема, шляхом визначення координат поворотних точок меж і даних про прив'язку поворотних точок меж до пунктів державної геодезичної мережі.

Водночас визнання недійсним рішення органу місцевого самоврядування та повернення сторін у попередній стан призведе до того, що відповідач буде позбавлений права власності не тільки на ту частину земельної ділянки, яка накладається на земельну ділянку АТ «Укрзалізниця», а й на ту частину земельної ділянки, яка не є спірною і правомірність надання у власність відповідача якої не ставиться під сумнів. Таке втручання не може визнаватися законним.

Отже, з огляду на встановлені судами обставини належним способом захисту порушеного права є виндикаційний позов, а саме позов про витребування частини земельної ділянки, що накладається.

Постанова ВП ВС від 22 січня 2025 року у справі № 446/478/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125736760>.

5. ВП ВС визначила, що розпорядження майном політичної партії не для здійснення статутних завдань і діяльність політичної партії, що завдає шкоди державній безпеці, порушують публічний порядок

За обставинами справи № 924/971/23 у 2022 році рішенням адміністративного суду за позовом Міністерства юстиції України заборонено діяльність КПУ й передано майно, кошти та інші активи партії у власність держави. В ході виконання судового рішення встановлено, що після подання позову КПУ відчужила належне їй майно благодійному фонду на підставі договору дарування.

Мін'юст просив визнати цей договір недійсним, вважаючи, що відчуження здійснено з порушенням закону для уникнення наслідків заборони партії.

ВП ВС дійшла висновку, що майно політичної партії має використовуватися виключно для реалізації її статутних завдань, а передача такого майна на благодійні цілі допускається лише в разі припинення діяльності партії шляхом реорганізації чи саморозпуску.

Враховуючи те, що керівником і засновником БФ є особа, яка була членом КПУ та обіймала в партії одну з керівних посад, тобто пов'язана з дарувальником особа, це свідчить про недобросовісну поведінку сторін спірного правочину.

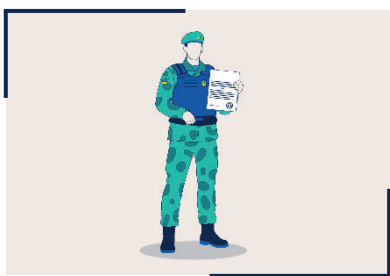
Суд у межах справи про заборону діяльності КПУ встановив обставини про те, що діяльність КПУ становить реальну загрозу конституційному ладу та основним правам і свободам громадян України, а також спрямована на завдання шкоди державній безпеці, суверенітету й територіальній цілісності України.

Спірний договір дарування був укладений після відкриття провадження у справі про заборону партії та після виникнення обставин, що стали підставою для заборони її діяльності. Укладаючи такий договір, КПУ знала про звернення Мін'юсту з позовом про заборону діяльності КПУ та усвідомлювала наслідки можливого задоволення адміністративного позову (втрата контролю над майном та іншими активами партії). Внаслідок вчинення правочину відбулося відчуження майна, призначеного для здійснення статутної діяльності політичної партії, всупереч закону, з умислом на укладення правочину з протиправною метою.

З огляду на викладене ВП ВС дійшла висновку, що, укладаючи спірний договір дарування, КПУ діяла всупереч вимогам Закону України «Про політичні партії в Україні». Як діяльність політичної партії, яка завдає шкоди державній безпеці, так і розпорядження майном політичної партії не у спосіб і не для мети, що визначені законом, порушують публічний порядок, а тому договір дарування є нікчемним на підставі приписів частин 1, 2 ст. 228 ЦК України.

Постанова ВП ВС від 16 квітня 2025 року у справі № 924/971/23: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127680295>.

Рішення Верховного Суду (адміністративна юрисдикція)

1. КАС ВС визначив, які документи та відомості мають враховуватися при вирішенні питання про надання військовослужбовцю статусу учасника бойових дій

У справі № 620/11392/24 спір виник у зв'язку з відмовою Міністерства юстиції України в наданні позивачу статусу учасника бойових дій. Позивач, службовець Академії Державної пенітенціарної служби України, з березня 2022 року зарахований до сил оборони м. Чернігова, а з квітня — до складу оперативного угруповання військ, що бере безпосередню участь в обороні України. Академія направила до Мін'юсту документи для надання позивачу статусу учасника бойових дій, зокрема довідку про участь у бойових діях, витяги з наказів командира військової частини та витяги із журналу бойових дій. Однак Комісія з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій при Мін'юсті відмовила в наданні статусу через те, що надані витяги з журналу бойових дій не можуть бути враховані як належний доказ участі позивача в заходах відсічі збройній агресії російської федерації проти України та її стримування у зв'язку з тим, що такі журнали ведуться виключно у військових частинах та на кораблях, а інших документів, зокрема витягів із підсумкових бойових донесень, у відповідь на запити Мін'юсту надано не було.

Вирішуючи цю справу, Верховний Суд зазначив, що визначальною підставою для надання статусу учасника бойових дій є не формальне подання повного пакета документів, а підтвердження факту безпосередньої участі особи в бойових діях або заходах із забезпечення оборони України. Документи є лише засобом доведення цієї участі, а не самостійною умовою для визнання такого статусу. Формальний підхід до розгляду поданих матеріалів, без врахування їх реального змісту та обставин, що свідчать про виконання особою завдань у зоні бойових дій, є неправомірним і суперечить меті правового регулювання законодавства у сфері захисту прав ветеранів війни.

Отже, вирішуючи питання про надання статусу учасника бойових дій, відповідач зобов'язаний був урахувати відомості, наведені в довідці про участь у бойових діях, навіть за відсутності інших документів, зокрема журналу бойових дій чи витягів із підсумкових бойових донесень.

Постанова КАС ВС від 3 червня 2025 року у справі № 620/11392/24: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127846763>.

2. КАС ВС вказав на протиправність застосування понижуючих коефіцієнтів до пенсій, призначених відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», з метою обмеження їх максимального розміру

У справі № 120/1081/25 спір виник у зв'язку із застосуванням органом Пенсійного фонду України понижуючих коефіцієнтів до розміру пенсії позивача, призначеної відповідно до Закону України від 9 квітня 1992 року № 2262-XII «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб». Підставою для таких дій стали положення ст. 46 Закону України від 19 листопада 2024 року № 4059-IX «Про Державний бюджет України на 2025 рік» та постанова Кабінету Міністрів України від 3 січня 2025 року № 1 «Про визначення порядку виплати пенсій деяким категоріям осіб у 2025 році у період воєнного стану», якими передбачено застосування коефіцієнтів зменшення до частини пенсії, що перевищує десять розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність.

Переглядаючи справу в касаційному порядку, Верховний Суд дійшов висновку, що застосування при обчисленні (перерахунку) пенсій осіб, які перебували на військовій службі, та інших осіб, які мають право на пенсію за Законом № 2262-XII, положень ст. 46 Закону № 4059-IX та постанови КМУ № 1, які фактично обмежують розмір таких пенсій, є протиправним і таким, що звужує гарантоване ст. 46 Конституції України право на належний соціальний захист.

Застосувавши нормативно-правові акти, які не врегульовують умови, норми і порядок пенсійного забезпечення громадян України, протиправно обмеживши право позивача на належний соціальний захист, орган Пенсійного фонду України вийшов за межі наданих повноважень, що є беззаперечною підставою для визнання протиправними його дій щодо перерахунку пенсії позивача.

Постанова КАС ВС від 11 вересня 2025 року у справі № 120/1081/25: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130178586>.

3. КАС ВС визначив, що додаткова винагорода при звільненні зі служби в поліції є тимчасовою (непостійною) виплатою, оскільки встановлюється виключно на період дії воєнного стану

У справі № 240/2921/23 спір виник у зв'язку з нарахуванням та виплатою колишній поліцейській при звільненні за власним бажанням одноразової грошової допомоги в розмірі 25 % місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний рік служби без урахування індексації грошового забезпечення та додаткової винагороди, передбаченої постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану», а також невиплатою грошової компенсації за невикористані дні щорічної основної відпустки за 2015 рік.

Вирішуючи справу в касаційному порядку, Верховний Суд зазначив, що додаткова винагорода, визначена постановою КМУ № 168, є тимчасовою (непостійною) виплатою, оскільки встановлюється виключно на період дії воєнного стану, її розмір не є сталим (пропорційно часу участі в заходах щодо безпосередньої участі в бойових діях або забезпечення здійснення заходів з національної безпеки і оборони, відсічі збройній агресії та її стримування), а виплата такої додаткової винагороди визначається наказами командирів, тому за правовою природою вона належить до одноразових додаткових видів грошового забезпечення і не включається до складу місячного грошового забезпечення для обчислення одноразової допомоги при звільненні.

Постанова КАС ВС від 27 березня 2025 року у справі № 240/2921/23: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126169157>.

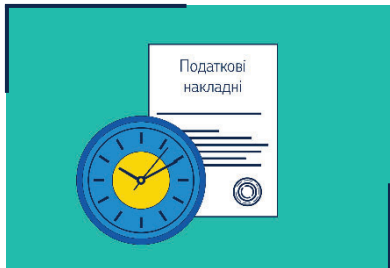
4. КАС ВС визначив умови можливого звільнення з військової служби одного із синів (військовослужбовців) для догляду за батьком – особою з інвалідністю під час проведення мобілізації та дії воєнного стану

У справі № 380/16966/24 спір виник у зв'язку з відмовою військової частини у звільненні військовослужбовця з військової служби за контрактом через сімейні обставини – необхідність здійснення постійного догляду за батьком, особою з інвалідністю I групи, який потребує постійного стороннього догляду за висновком МСЕК. Позивач надав докази родинних зв'язків, інвалідності I групи батька з потребою в постійному догляді, відсутності інших членів сім'ї першого чи другого ступеня споріднення, здатних здійснювати такий догляд, однак відповідач відмовив у задоволенні рапорту про звільнення.

Вирішуючи справу, Верховний Суд зазначив, що для звільнення з військової служби достатньо однієї з умов: відсутності інших членів сім'ї першого чи другого ступеня споріднення або їхньої об'єктивної неможливості здійснювати догляд (зокрема через проходження військової служби). Поняття «відсутність» тлумачиться розширено – не лише фізична, а й фактична неможливість виконання обов'язку догляду через об'єктивні обставини (військова служба унеможливорює вільне розпорядження часом та місцем перебування).

У цій справі єдиний інший син (брат позивача) також проходить військову службу і не виявляв бажання звільнитися для догляду; сам батько обрав позивача для догляду; членів сім'ї другого ступеня споріднення немає. За наявності наданих позивачем доказів у сукупності умов для звільнення з військової служби відмова військової частини є протиправною.

Постанова КАС ВС від 27 лютого 2025 року у справі № 380/16966/24: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125483405>.

5. КАС ВС визначив, з якого моменту починається відлік граничного строку розрахунків коригування до податкових накладних у умовах воєнного стану

У справі № 380/16853/24 розглядалося питання застосування до представництва турецької компанії штрафу за порушення граничних строків реєстрації розрахунків коригування до податкових накладних у Єдиному реєстрі податкових накладних (ЄРПН).

Ключове питання спору – з якого моменту починається відлік граничного строку для реєстрації покупцем (отримувачем) у ЄРПН розрахунку коригування на зменшення суми компенсації вартості товарів / послуг (тобто розрахунку коригування «на зменшення», який реєструє покупець): з дати складання розрахунку коригування постачальником чи з дати фактичного отримання розрахунку коригування покупцем.

Верховний Суд, аналізуючи норми п. 201.10 ст. 201 та п. 89 підрозд. 2 розд. XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України, зазначив, що строк реєстрації розрахунку коригування на зменшення (який реєструє покупець) починається саме з дня фактичного отримання розрахунку коригування покупцем, а не з дати складання. Формулювання «з дня отримання» є чітким та імперативним. Покупець не впливає на дату складання і надсилання розрахунку коригування постачальником, тому не може нести відповідальність за затримки до моменту отримання.

Відсутність законодавчо закріпленого механізму фіксації дати отримання розрахунку коригування – прогалина, яка не може використовуватися на шкоду платнику. Контролюючий орган не може довільно тлумачити норми, виходити за межі повноважень і застосовувати санкції за дії, на які покупець об'єктивно не міг вплинути (принципи nulla poena sine lege, верховенства права, належного урядування).

Постанова КАС ВС від 23 квітня 2025 року у справі № 380/16853/24: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126854606>.

Рішення Верховного Суду (господарська юрисдикція)

1. Об'єднана палата КГС ВС визначила, що санкція за ч. 3 ст. 228 ЦК України є заходом карального, а не компенсаційного характеру, тому її застосування без доведення реальних збитків державі або наявності обвинувального вироку становить непропорційне втручання у право власності, захищене Першим протоколом до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод

У справі № 922/3456/23 прокурор звернувся до суду з вимогою визнати недійсним рішення тендерного комітету і договір про закупівлю товарів

через виявлену АМКУ змову між учасниками тендеру та стягнути кошти в дохід держави на підставі ч. 3 ст. 228 ЦК України.

Суди першої та апеляційної інстанцій попри повне виконання спірного договору позов задовольнили, застосували конфіскаційні санкції та стягнувши кошти в дохід держави.

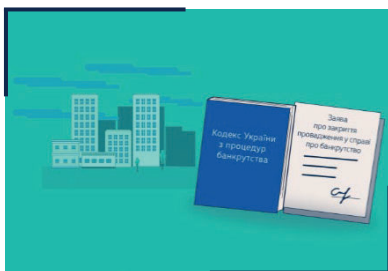
Об'єднана палата КГС ВС не погодилася з позицією судів попередніх інстанцій, зазначивши, що санкції, передбачені ч. 3 ст. 228 ЦК України, за своєю правовою природою є не цивільно-правовими (компенсаційними), а каральними (конфіскаційними) заходами, спрямованими не на відновлення правового стану, який існував до порушення, а на покарання осіб, які порушили законодавчу заборону вчиняти правочин, що не відповідає інтересам держави і суспільства.

Проаналізувавши встановлені обставини справи крізь призму практики ЄСПЛ щодо конфіскації без вироку суду, ОП КГС ВС висувала, що при застосуванні конфіскаційної санкції, передбаченої ч. 3 ст. 228 ЦК України, не було дотримано принципу пропорційності як щодо винного учасника правочину, так і щодо того учасника, який діяв добросовісно.

За результатами розгляду справи ОП КГС ВС уточнила висновки, які містяться в постановях КГС ВС щодо застосування ч. 3 ст. 228 ЦК України, вказавши, що при визначенні підстав для застосування вказаної норми, яка містить санкцію конфіскаційного характеру, не властиву нормам цивільного законодавства, і яка несе високі ризики втручання держави в право власності приватних осіб, суд має враховувати критерії, визначені ЄСПЛ, щодо пропорційності покарання (конфіскації без вироку суду) та можливості обрання менш обтяжливого заходу для винної сторони правочину (двосторонньої реституції, стягнення збитків, штрафу тощо).

Ця стаття може застосовуватися у виключних випадках порушення інтересів держави та суспільства, які, зокрема, можуть мати місце при вчиненні особою кримінального злочину (тобто за наявності обвинувального вироку суду, що набрав законної сили) або дій, якими державі та суспільству завдані значні збитки, а винна особа, відповідно, незаконно, безпідставно збагатилася (на суму, зіставну з вартістю того, що стягується на користь держави, для дотримання принципу пропорційності втручання). Ця норма не може бути застосована у випадку порушення суб'єктом господарювання будь-яких норм чинного законодавства, яке регулює господарську діяльність, зокрема законодавства про захист конкуренції.

Постанова ОП КГС ВС від 19 грудня 2025 року у справі № 922/3456/23: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132746058>.

2. КГС ВС визначив, що перебування єдиного майнового комплексу боржника на тимчасово окупованих територіях України може бути підставою для закриття провадження у справі про банкрутство

За обставинами справи № 913/355/21 кредитор і ліквідатор боржника звернулися до суду із заявами про закриття провадження у справі про банкрутство на підставі п. 14 ч. 1 ст. 90 КУЗПБ (в інших випадках, передбачених цим Кодексом) у зв'язку з неможливістю завершити

процедуру ліквідації в цій справі в установлені законом строки через перебування виявленого майна боржника на окупованій території, що зумовлює тривалу процедуру (затягування) провадження у справі.

Суди попередніх інстанцій у задоволенні заяв відмовили.

КГС ВС, оцінюючи підстави для закриття провадження у справі про банкрутство згідно з ч. 1 ст. 90 КУзПБ, зауважив, що попри встановлену п. 1-6 розд. «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ пряму заборону лише на відкриття нових справ за заявами кредиторів у разі, зокрема, перебування єдиного майнового комплексу боржника на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, або на тимчасово окупованих російською федерацією територіях, логіка законодавця поширюється і на стадію здійснення вже розпочатих процедур.

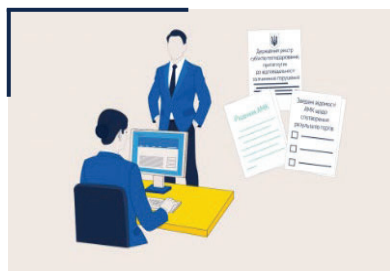
Тобто настання обставин, передбачених зазначеними приписами розд. «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ, у справі про банкрутство, провадження в якій хоча й відкрито до введення в Україні з 24 лютого 2022 року воєнного стану, може бути розцінено як передбачений цим Кодексом інший випадок для закриття провадження у справі про банкрутство в розумінні п. 14 ч. 1 ст. 90 КУзПБ.

Касаційний суд звернув увагу, що на момент ухвалення оскаржуваних у цій справі судових рішень ліквідаційна процедура боржника тривала довше, ніж встановлений законом строк у дванадцять місяців. При цьому КГС ВС наголосив, що строки ліквідації можуть бути продовжені у зв'язку з воєнним станом лише в розумних межах та за умови об'єктивної реальності досягнення цілей процедури, яке через війну сповільнюється, однак не перестає бути можливим.

Водночас унаслідок перебування з 24 лютого 2022 року на окупованій території основної частини майна боржника (цілісного майнового комплексу тощо), що підлягає включенню до ліквідаційної маси, та безуспішності дій з пошуку іншого (рухомого) майна боржника настала об'єктивна неможливість завершити процедуру ліквідації боржника за правилами КУзПБ.

Однак суди попередніх інстанцій цього не врахували і за відсутності як клопотання кредиторів, так і ухваленого судом за власною ініціативою рішення про продовження процедури ліквідації в цій справі за правилами п. 1-6 розд. «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ дійшли передчасного висновку про відмову в задоволенні заяв ліквідатора боржника та кредитора про закриття провадження у справі про банкрутство боржника.

Постанова КГС ВС від 15 квітня 2025 року у справі № 913/355/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127249531>.

3. КГС ВС зазначив, що внесення інформації до Зведених відомостей АМК та Державного реєстру не є виконанням рішення Комітету і не зупиняється у зв'язку з його оскарженням

У справі № 910/897/25 КГС ВС розглянув питання про наявність або відсутність підстав для визнання дій АМК стосовно включення товариства на підставі рішення

АМК до Зведених відомостей АМК щодо спотворення результатів торгів (Зведені відомості) та до Державного реєстру суб'єктів господарювання, притягнутих до відповідальності за вчинення порушення, передбаченого п. 4 ч. 2 ст. 6, п. 1 ст. 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді вчинення антиконкурентних узгоджених дій, які стосуються спотворення результатів торгів, аукціонів, конкурсів, тендерів (Державний реєстр), такими, що порушують права товариства, і, відповідно, про наявність або відсутність підстав для зобов'язання АМК вчинити дії щодо виключення товариства зі Зведених відомостей та Державного реєстру.

Суд, розглядаючи касаційну скаргу, з огляду на внесення змін до законодавства, а саме доповнення Закону України «Про захист економічної конкуренції» ст. 48-1, вважав за необхідне уточнити правові висновки, викладені в іншій справі, щодо внесення Комітетом інформації до Зведених відомостей та до Державного реєстру.

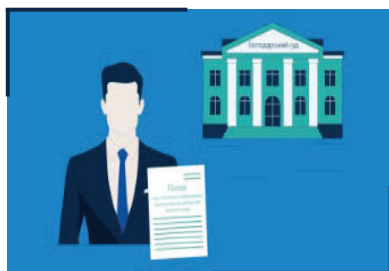
Застосувавши статті 60, 48-1 Закону України «Про захист економічної конкуренції», а також п. 4 ч. 1 ст. 17 Закону України «Про публічні закупівлі» і Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних, суд зазначив, що включення інформації й оприлюднення АМК зведених відомостей про рішення органів Комітету щодо визнання вчинення суб'єктами господарювання порушення у вигляді спотворення результатів торгів (тендерів), а також ведення Державного реєстру здійснюються відповідно до приписів Закону.

Частина 4 ст. 60 Закону України «Про захист економічної конкуренції» регулює зупинення виконання рішення органу АМК, тоді як внесення даних до Зведених відомостей законодавчо не визначається як виконання (складова виконання) рішення і не може бути зупинене.

Пункт 4 ч. 1 ст. 17 Закону України «Про публічні закупівлі» (яким врегульована така підстава для відмови в участі у процедурі закупівлі, як притягнення суб'єкта господарювання протягом останніх трьох років до відповідальності за вчинення антиконкурентних узгоджених дій, що стосуються спотворення результатів тендерів) застосовується на підставі рішення органу АМК, яке є чинним до моменту його скасування або визнання недейсним, а не факту внесення інформації до Зведених відомостей та/чи до Державного реєстру.

КГС ВС касаційну скаргу товариства залишив без задоволення, а судові рішення попередніх інстанцій – без змін.

Постанова КГС ВС від 18 грудня 2025 року у справі № 910/897/25: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132745981>.

4. КГС ВС визначив, що вимоги акціонера до кінцевого бенефіціарного власника щодо стягнення компенсації за примусово викуплені акції мають розглядатися судами господарської, а не цивільної юрисдикції

За обставинами справи № 910/8714/18 Компанія BARLENCO LTD – афілійована особа з компаніями METINVEST B.V., «Метінвест Інтернешнл С.А.», ТОВ «Метінвест Холдінг», яким належав домінуючий контрольний пакет акцій ПрАТ «Азовсталь», примусово викупила акції цього

товариства в міноритарного акціонера ПАТ «Синергія-7». Викуп відбувся відповідно до положень ст. 65-2 Закону України «Про акціонерні товариства» (процедура сквіз-ауту). Між афілійованими особами та компанією BARLENCO LTD було укладено договір, за яким остання здійснювала обов'язковий викуп акцій. Після завершення процедури сквіз-ауту компанія BARLENCO LTD перепродала компанії METINVEST B.V. усі примусово викуплені акції. Перепродаж вчинили також інші акціонери – афілійовані особи на користь компанії METINVEST B.V., яка стала одноосібним власником 100 % пакета акцій ПрАТ «Азовсталь»; кінцевий бенефіціарний власник не змінився.

Міноритарний акціонер вважав ціну, за якою відбувся викуп акцій, несправедливою, визначеною з порушенням вимог закону, тому звернувся до суду з позовом до покупця акцій, його афілійованої особи та кінцевого бенефіціарного власника про солідарне стягнення з відповідачів справедливої компенсації за примусово вилучені акції.

КГС ВС залишив без змін судові рішення попередніх судових інстанцій про задоволення позову та дійшов висновку, що міноритарний акціонер може звертатися з позовом про стягнення справедливої компенсації за примусово вилучені акції як до покупця, так і до його афілійованих осіб, кінцевого бенефіціарного власника та емітента. У таких правовідносинах підлягає застосуванню доктрина «підняття корпоративної завіси», оскільки відповідачі фактично становлять єдину економічну групу, їхні інтереси збігаються, а вигодонабувачем є кінцевий бенефіціарний власник. Застосування доктрини виправдане для досягнення справедливого результату та полегшення виконання судового рішення.

Крім того, КГС ВС зазначив, що позовні вимоги міноритарного акціонера щодо стягнення компенсації за примусово викуплені акції можуть бути адресовані, зокрема, до кінцевого бенефіціарного власника, оскільки в таких правовідносинах підлягає застосуванню доктрина «підняття корпоративної завіси». Ці вимоги відповідно до ст. 19 ЦПК України і ст. 20 ГПК України мають розглядатися господарським судом.

Постанова КГС ВС від 3 лютого 2025 року у справі № 910/8714/18: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125060495>.

5. КГС ВС визнав, що майно не може бути витребувано від добросовісного набувача, якщо воно було продане в порядку виконання судових рішень

За обставинами справи № 922/82/20 прокуратура в інтересах держави в особі Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України звернулася з позовом про визнання недійсними електронних торгів, свідоцтва про право власності, скасування рішень та витребування нежитлової будівлі, що належала державі й перебувала в господарському віданні інституту. Спірне майно було реалізоване в межах виконавчого провадження на електронних торгах через ДП «СЕТАМ», набуте ТОВ і згодом відчужене ФОП.

Обґрунтовуючи позов, прокурор посилався на незаконність реалізації державного майна у виконавчому провадженні й на те, що майно вибуло з володіння власника поза його волею, а торги проведені з порушенням вимог цивільного законодавства.

Суди першої та апеляційної інстанцій відмовили в задоволенні позову, виходячи з того, що відчуження майна здійснено державним виконавцем у порядку, встановленому для виконання судових рішень, а доказів порушень, які б могли бути підставою для визнання результатів торгів недійсними, позивач не довів.

КГС ВС зазначив, що в разі продажу майна в порядку виконання судового рішення застосовується ч. 2 ст. 388 ЦК України, яка унеможливорює витребування такого майна в добросовісного набувача. Витребування можливе лише за умови доведення недобросовісності набувача, тоді як оскарження результатів електронних торгів або договору купівлі-продажу не є ефективним способом захисту і не призводить до поновлення порушеного права власності.

Суд наголосив, що учасник прилюдних торгів діє в умовах довіри до законності дій держави в особі її органу – виконавчої служби і не може здійснювати ревізію виконавчого провадження, перевіряючи, на забезпечення яких саме рішень включено майно до реалізації. Вирішення цих питань віднесено виключно до компетенції державного виконавця. Крім того, сам по собі факт визнання торгів такими, що проведені з порушенням, не може автоматично характеризувати набувача майна як недобросовісного.

Водночас оскарження результатів електронних торгів і правочинів, укладених за їх результатами, не є належним та ефективним способом захисту, оскільки не призводить до поновлення права власності держави.

Отже, у разі неправомірного заволодіння майном, право власності на яке належить державі та яке перебувало в господарському віданні іншої особи, захист порушеного права здійснюється шляхом витребування такого майна на користь його власника, яким є держава в особі уповноваженого органу. Помилково вважати, що неналежним позивачем у цих спорах, зокрема у справі, яка переглядається, є держава в особі Міністерства. Обмеження власника у праві на звернення до суду з вимогою про захист права власності не відповідає приписам ст. 4 ГПК України та ст. 41 Конституції України.

Постанова КГС ВС від 18 вересня 2025 року у справі № 922/82/20: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/131882931>.

Рішення Верховного Суду (кримінальна юрисдикція)

1. ККС ВС визначив, за яких умов, передбачених ч. 5 ст. 36 КК України, особа вважається такою, що діяла у стані необхідної оборони, та не підлягає кримінальній відповідальності за будь-які наслідки, які настали внаслідок вчинення нею дій

У справі № 382/1239/18 суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ст. 124, ч. 1 ст. 121 КК України. У касаційній скарзі засуджений стверджував про те, що апеляційний суд не спростував

доводи сторони захисту про його перебування у стані необхідної оборони, визначеної положеннями ч. 5 ст. 36 КК України.

Скасовуючи рішення судів попередніх інстанцій та закриваючи кримінальне провадження, колегія суддів ККС ВС вказала, що в разі наявності хоча б однієї з умов, яка передбачена ч. 5 ст. 36 КК України, особа вважається такою, що діяла у стані необхідної оборони. Йдеться не про вчинення дій із перевищенням меж необхідної оборони, а саме про перебування особи в цьому стані. Як наслідок, у разі констатації того факту, що мав місце або напад озброєної особи, або напад групи осіб, або йшлося про відвернення протиправного насильницького вторгнення у житло чи інше приміщення, особа не підлягає кримінальній відповідальності за будь-які наслідки, які настали внаслідок вчинення таких дій, у тому числі й за наслідки у вигляді смерті або ж спричинення тяжких тілесних ушкоджень.

Верховний Суд уже неодноразово наголошував в інших своїх рішеннях на тому, що особа має право на необхідну оборону незалежно від можливості уникнути суспільно небезпечного посягання або можливості звернутися за допомогою до інших осіб чи органів влади. Це правило безпосередньо вказане у кримінальному законі, а тому покликання в деяких судових рішеннях на ту обставину, що особа могла уникнути посягання або звернутися по допомогу до правоохоронних органів, безпосередньо суперечить кримінальному закону.

Визначення того, чи особа перебувала у стані необхідної оборони, в кожному конкретному випадку повинне оцінюватися судом з урахуванням усіх обставин вчиненого кримінального правопорушення, підтверджених належними та допустимими доказами.

За обставин цієї справи спільний прихід трьох осіб уночі до будинку особи, що супроводжувався спробами проникнути в будинок одним з учасників такої групи, який мав із собою металеву трубу, якою розбив вікна та спричиняв ушкодження мешканцям будинку, підпадає під ознаки, які зазначені в ч. 5 ст. 36 КК України, а тому касаційний суд вказав, що суди попередніх інстанцій, констатувавши означені обставини, неправильно застосували кримінальний закон, кваліфікувавши дії засудженого за статтями 124 та 121 КК України.

Постанова ККС ВС від 25 вересня 2025 року у справі № 382/1239/18: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130644073>.

2. Об'єднана палата ККС ВС визначила, які дії особи кваліфікуються як колабораційна діяльність та чи впливає на допустимість доказів їх отримання в порядку тимчасового доступу, а не в ході проведення слідчих дій

У справі № 638/18926/23 суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 5 ст. 111-1 КК України за те, що він добровільно обійняв посаду майстра Борівського лісництва окупаційної адміністрації та виконував організаційно-розпорядчі обов'язки на цій посаді. У касаційній скарзі захисник стверджував, що під час розгляду справи не було здобуто доказів добровільності взаємодії обвинуваченого з окупаційною адміністрацією. Захисник наголошував, що суди не взяли до уваги положень Женевської

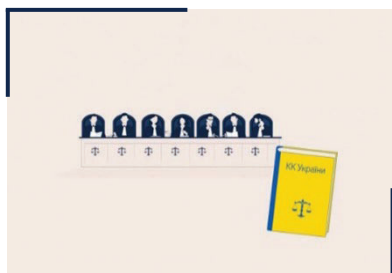
конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року. Захисник вказував, що основні письмові докази в цій справі здобуті стороною обвинувачення в ході досудового розслідування іншого кримінального провадження, тобто в позапроцесуальний спосіб.

Об'єднана палата ККС ВС звернула увагу, що лише самого факту добровільного зайняття громадянином України такої посади достатньо для кваліфікації відповідних дій за ч. 5 ст. 111-1 КК України.

Посилання в касаційних скаргах на необхідність урахування положень Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни є безпідставним, оскільки в суді беззаперечно встановлено, що обвинувачений добровільно, без будь-якого примусу, обійняв посаду в незаконно створеній окупаційній адміністрації, він мав фізичну можливість не працювати в незаконному органі, але використовував займану посаду у своїх цілях за відсутності відповідних підстав до висновку про відсутність протиправності його діяння в аспекті приписів статей 39, 40 КК України. Об'єднана палата ККС ВС жодним чином не ставить під сумнів застосовність положень Конвенції щодо можливості громадян України працювати з метою забезпечення свого існування на окупованих територіях. Водночас необхідно враховувати, які саме посади обіймає особа, яку саме діяльність вона здійснює, на що спрямована така діяльність, чи має вона «контролюючий» вплив на інших громадян, чи може особа впливати на права інших громадян, в тому числі обмежувати їх, чи полягають дії особи у пропаганді або утвердженні будь-яким чином окупаційної влади тощо.

Оцінюючи інші доводи апеляційної скарги, об'єднана палата ККС ВС дійшла висновку, що речі та документи, отримані в порядку тимчасового доступу, можуть бути використані у кримінальному провадженні як докази, і той факт, що вони отримані на підставі положень КПК України, які регламентують здійснення та реалізацію заходів забезпечення кримінального провадження, та не є слідчою дією, не впливає на їх допустимість.

Постанова ОП ККС ВС від 1 грудня 2025 року у справі № 638/18926/23: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132476385>.

3. Об'єднана палата ККС ВС визначила, що релігійні або інші переконання не можуть бути підставою для звільнення особи від кримінальної відповідальності в разі її ухилення від мобілізації в значенні ст. 336 КК України

У справі № 573/838/24 суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ст. 336 КК України за те, що він, будучи придатним за станом здоров'я до військової служби, без поважних причин не прибув до територіального центру комплектування та соціальної підтримки для направлення до військової частини з метою проходження служби. У касаційній скарзі захисник вважав, що обвинувачений мав підстави для добросовісної відмови від проходження військової служби, оскільки така відмова ґрунтувалася на його щирих релігійних переконаннях, несумісних із виконанням будь-якої військової служби, включно

зі службою без зброї, а також на його належності до релігійної організації Свідків Єгови, врівночнення якої категорично виключає можливість такої служби.

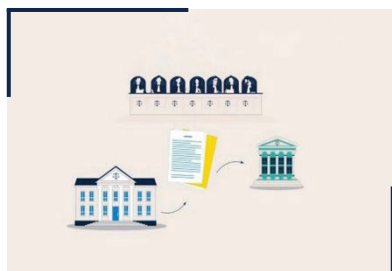
Оцінюючи зазначені касаційні вимоги, об'єднана палата ККС ВС зауважила, що призов за мобілізацією може зумовлювати виконання військового обов'язку небойового характеру, що не потребує носіння та використання зброї (ремонт техніки, вивезення поранених, будівництво укріплень тощо).

Об'єднана палата ККС ВС визнала, що впроваджена законом неможливість відмовитися від військової служби через переконання не означає, що таке обмеження має застосовуватися пропорційно до мети, що переслідується, навіть під час захисту Вітчизни від агресії. Міркування, пов'язані з переконаннями, не можуть бути повністю виключені навіть під час війни, тому призов на військову службу під час мобілізації автоматично не скасовує права на сумлінну відмову від носіння або використання зброї.

ОП ККС ВС дійшла таких висновків. Законодавство України не передбачає можливості відмови від виконання обов'язку проходити військову службу за призовом під час мобілізації, яка ґрунтується на релігійних або інших переконаннях. Такі переконання не можуть бути підставою для звільнення особи від кримінальної відповідальності в разі її ухилення від мобілізації у значенні ст. 336 КК України.

Призов на військову службу під час мобілізації не скасовує права на сумлінну відмову від носіння та/або використання зброї.

Постанова ОП ККС ВС від 27 жовтня 2025 року у справі № 573/838/24: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131495382>.

4. Об'єднана палата ККС ВС визначила, в яких випадках продовження розгляду справи судом попри виявлення обставин, що можуть вплинути на визначення підсудності, не становить «порушення правила підсудності»

У справі № 357/10207/21 суди попередніх інстанцій засудили особу за ч. 2 ст. 15, ч. 1 ст. 115 КК України.

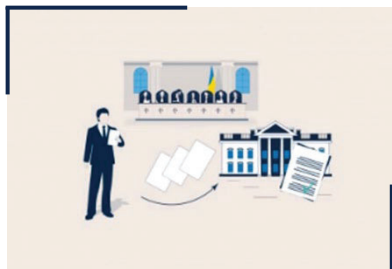
Сторона захисту стверджувала, що суд першої інстанції порушив правила територіальної підсудності, оскільки злочин було вчинено в межах територіальної юрисдикції Сквирського районного суду Київської області, а розгляд здійснено Білоцерківським міськрайонним судом Київської області.

Об'єднана палата ККС ВС вказала, що визначення підсудності може не бути очевидним до початку розгляду, оскільки, залежно від характеру і складності обвинувачення, значною мірою залежить не лише від тлумачення застосовного національного законодавства, а й від встановлення фактів. Виявлення певних обставин під час розгляду справи або зміна позиції сторін можуть зумовити ситуацію, коли первісне визначення підсудності може виявитися помилковим. Саме тому законодавчі норми, що стосуються підсудності, містять не лише правила, які визначають ознаки, за якими справа має розглядатися тим чи іншим судом (статті 32, 33, 33-1 КПК України), але також і правила вирішення спірних питань, які виникають при визначенні підсудності (ст. 34 КПК України).

Відповідно до обставин цієї справи місце злочину на час його вчинення входило до Білоцерківського району Київської області. Сторона захисту вже після початку судового розгляду заявила про порушення правил підсудності, обґрунтовуючи свою заяву листом Ради суддів від 22 липня 2022 року, адресованим головам місцевих та апеляційних загальних судів. ОП ККС не вважає за необхідне розглядати питання, чи може цей лист вважатися законом для мети визначення підсудності справи. Навіть якщо вважати помилковим визначення підсудності провадження у справі про злочин, вчинений на території Білоцерківського району Київської області, за Білоцерківським міськрайонним судом, така помилка не була очевидною на час підготовчого судового засідання. У будь-якому разі сторона захисту порушила перед судом це питання після початку судового розгляду. Тому продовження розгляду цієї справи Білоцерківським міськрайонним судом Київської області, до якого було передано обвинувальний акт, не є порушенням правил підсудності в значенні п. 6 ч. 2 ст. 412 КПК України.

ОП ККС ВС дійшла висновку, що кримінальне провадження, що надійшло до суду з порушенням правил підсудності, передається на розгляд іншого суду в порядку, передбаченому частинами 2 та 3 ст. 34 КПК України, якщо таке порушення виявлено до початку судового розгляду. У разі виявлення обставин, що можуть вплинути на визначення підсудності, після початку судового розгляду продовження розгляду справи судом, який розпочав такий розгляд, не становить «порушення правила підсудності», зазначеного в п. 6 ч. 2 ст. 412 КПК України, і не є підставою для скасування судових рішень.

Постанова ОП ККС ВС від 24 лютого 2025 року у справі № 357/10207/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125736610>.

5. Об'єднана палата ККС ВС визначила, що суд касаційної інстанції може самостійно перевірити процесуальні документи, які стосуються наявності у слідчого чи прокурора повноважень на здійснення певних процесуальних дій

У справі № 349/508/16-к суди попередніх інстанцій визнали винуватими і засудили обвинуваченого за ч. 3 ст. 368 КК України та обвинувачену – за ч. 5 ст. 27 – ч. 3 ст. 368 КК України. У касаційній скарзі сторона захисту ставила під сумнів законність проведення слідчих дій у кримінальному провадженні, оскільки до обвинувального акта не були долучені постанови прокурора про визначення групи прокурорів. Натомість сторона обвинувачення надала касаційному суду копії відповідних постанов про визначення групи прокурорів.

Об'єднана палата ККС ВС зазначила, що процесуальні документи, які підтверджують наявність повноважень у певної особи, не є доказами у провадженні, тому суд касаційної інстанції може перевірити наявність повноважень у слідчого, прокурора на проведення ними тих чи інших процесуальних дій у цьому провадженні на підставі наданих прокурором документів.

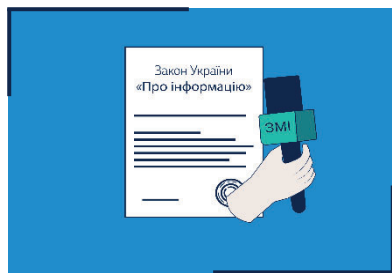
Наявність у прокурора чи слідчого відповідних повноважень у кримінальному провадженні не залежить від того, суд якої інстанції перевірить відповідні процесуальні документи. Адже оцінка наявності чи відсутності повноважень судом є ретроспективною, оскільки певні повноваження мали бути у прокурора на певному етапі руху кримінального

провадження. Якщо сторона обвинувачення відповідні процесуальні підстави долучила на стадії касаційного розгляду і сторона захисту має можливість ознайомитися з відповідними процесуальними рішеннями, висловити свої міркування щодо них, то суд касаційної інстанції має повноваження оцінити обґрунтованість доводів сторони захисту про здійснення досудового розслідування неуповноваженими особами, про недопустимість доказів на цій підставі.

ОП ККС ВС дійшла висновку, що суд касаційної інстанції може самостійно перевірити процесуальні документи, які стосуються наявності у слідчого чи прокурора повноважень на здійснення певних процесуальних дій у разі надання таких документів стороною обвинувачення під час касаційного перегляду судових рішень, якими особу було притягнуто до кримінальної відповідальності за вчинення інкримінованого кримінального правопорушення.

Постанова ОП ККС ВС від 7 квітня 2025 року у справі № 349/508/16-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126649292>.

Рішення Верховного Суду (цивільна юрисдикція)

1. ККС ВС визначив, що публічні фігури (особи, які обіймають державні посади, користуються державними ресурсами або відіграють певну роль у суспільному житті) підлягають ретельному громадському контролю і потенційно можуть зазнати гострої та сильної критики у ЗМІ

У справі № 161/727/25 позивач оскаржив дії ДП «Телерадіокомпанія "Аверс"» щодо поширення недостовірної інформації з обвинувальним характером без перевірки компетентним органом, яка, на його думку, порушує презумпцію невинуватості, формує негативне ставлення до посадових осіб місцевого самоврядування і не є оціночним судженням у розумінні ст. 30 Закону України «Про інформацію», у зв'язку із чим підлягає спростуванню.

Суд першої інстанції, з висновками якого погодився апеляційний суд, задовольнив позов, визнавши, що поширена відповідачем інформація принижує честь і гідність позивача та шкодить його діловій репутації через неправдивий негативний зміст.

ККС ВС не погодився з висновками судів, рішення скасував, ухвалив нове рішення, яким у задоволенні позову відмовив, зазначивши, що публічними є особи на державних посадах або ті, хто відіграє помітну роль у суспільному житті. Такі особи повинні усвідомлювати, що їхній статус підвищує рівень тиску на приватність.

Застосовуючи усталений підхід, ККС ВС вкотре зауважив, що межа допустимої критики та обсяги поширеної інформації щодо публічних осіб є значно ширшими, ніж щодо звичайних громадян.

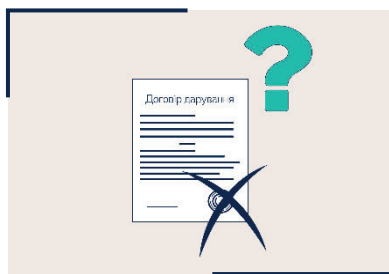
Політичні діячі та посадові особи, які займають публічні посади або здійснюють владу, відкривають себе для публічного обговорення та громадського контролю. Вони можуть зазнавати гострої критики у ЗМІ щодо виконання своїх функцій. Водночас їхній захист репутації не перевищує захист інших осіб, але межа допустимої

критики значно ширша, ніж для пересічних громадян. Ці особи повинні усвідомлювати, що їхні слова та дії підлягають прискіпливому висвітленню.

КЦС ВС наголосив, що повідомлення новин на основі інтерв'ю або цитат інших осіб є важливим засобом роботи преси як «сторожового пса» суспільства. Слід розрізняти власні висловлювання журналіста і цитати інших осіб, оскільки покарання за поширення цитат без вагомих підстав суттєво обмежує роль преси у висвітленні питань суспільного значення.

Суд зауважив, що оспорювана інформація стосується не приватного життя позивача, а його професійної діяльності, що відповідає критерію «суспільного інтересу» та цікавості з боку журналістів. Висловлювання відповідача не переходять межі допустимої критики щодо позивача як публічної особи, хоч і можуть зачіпати його особисті почуття.

Постанова КЦС ВС від 10 грудня 2025 року у справі № 161/727/25: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132691953>.

2. КЦС ВС визначив, що застосування конструкції фраздаторного правочину можливе за наявності в кредитора суб'єктивного цивільного права, зокрема права вимоги, незалежно від ухвалення судового рішення про стягнення боргу. Вирішальним є доведення спрямованості правочину на завдання шкоди кредитору шляхом ухилення від виконання зобов'язання або зменшення майнової бази боржника

У справі № 766/2529/24 позивач звернувся до суду з позовом про визнання недійсним договору дарування квартири та застосування наслідків недійсності правочину. Зазначив, що укладений між боржником і його дружиною договір дарування має ознаки фраздаторності та фіктивності.

Відмовляючи в задоволенні позову, суд першої інстанції, з висновками якого погодився суд апеляційної інстанції, мотивував своє судове рішення, зокрема, тим, що відсутні підстави для кваліфікації оспорюваного договору як фіктивного та фраздаторного у зв'язку з недоведеністю позивачем наявності порушеного права.

КЦС ВС не погодився з висновками апеляційного суду в частині відмови в задоволенні позовних вимог про визнання недійсним договору дарування та застосування наслідків недійсності правочину і передав справу на новий розгляд до суду апеляційної інстанції.

Суд вказав, що приватно-правовий інструментарій не повинен використовуватися учасниками цивільного обороту для уникнення чи унеможливлення сплати боргу (коштів, збитків, шкоди) або виконання судового рішення про стягнення боргу (коштів, збитків, шкоди), що набрало законної сили.

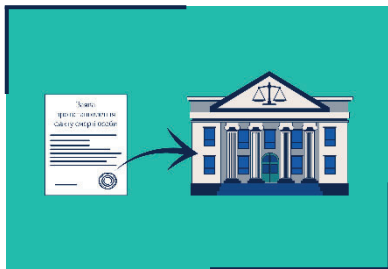
КЦС ВС зазначив, що одночасна кваліфікація оспорюваного фраздаторного правочину в позаконкурсному оспорюванні як фіктивного (ст. 234 ЦК України) і такого, що вчинений всупереч принципу добросовісності та недопустимості зловживання правом, не допускається.

Для застосування конструкції фраздаторного правочину важливо, щоб кредитору належало суб'єктивне цивільне право (зокрема, право вимоги). Суд неодноразово аналізував конструкцію фраздаторного правочину, тобто правочину, який вчиняється

на шкоду кредитуру для уникнення чи унеможливлення, зокрема, сплати боргу (коштів, збитків, шкоди) або виконання судового рішення про стягнення боргу (коштів, збитків, шкоди), що набрало законної сили, чи виконавчого напису. Тому необов'язково для застосування вказаної конструкції, щоб існувало судове рішення про стягнення, зокрема, боргу чи був розпочатий судовий процес про стягнення боргу. Необхідно, щоб той чи інший правочин вчинявся на шкоду кредитуру для уникнення або унеможливлення, зокрема, сплати боргу (коштів, збитків, шкоди) чи зменшення обсягу майна боржника.

КЦС ВС вказав, що апеляційний суд не проаналізував обставин, які дозволяли б кваліфікувати оспорюваний договір як фраздаторний, і не перевінив, чи існують підстави для кваліфікації оспорюваного правочину як вчиненого всупереч принципу добросовісності та недопустимості зловживання правом, зокрема, щодо використання учасниками цивільного обороту приватного інструментарію всупереч його призначенню, принципу доброї совісті та для зменшення обсягу майна боржника.

Постанова КЦС ВС від 30 липня 2025 року у справі № 766/2529/24: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129277877>.

3. КЦС ВС визначив, що за наявності незаперечних доказів смерті особи належним способом захисту є звернення до суду із заявою про встановлення факту смерті такої особи, а не про оголошення її померлою

У справі № 465/3147/22 військова частина звернулася до суду із заявою про визнання військовослужбовця померлим, зазначаючи, що під час виконання бойових завдань підрозділ, де перебував солдат, потрапив у засідку. По колоні вівся вогонь з обох боків. Після прибуття підрозділу до населеного пункту Щастя під час перевірки особового складу було виявлено відсутність військовослужбовців, у тому числі й зазначеного солдата. Відповідно до акта службового розслідування причиною його зникнення визначено потрапляння в засідку військовослужбовців у районі виконання завдань за призначенням, що дає обґрунтовані підстави вважати солдата загиблим.

Суд першої інстанції задовольнив заяву, мотивуючи своє рішення тим, що підставою для оголошення особи померлою є не факти, які напевне свідчать про її загибель, а обставини, що дають підставу припускати смерть такої особи.

Апеляційний суд змінив рішення суду першої інстанції, виклавши резолютивну частину в редакції своєї постанови.

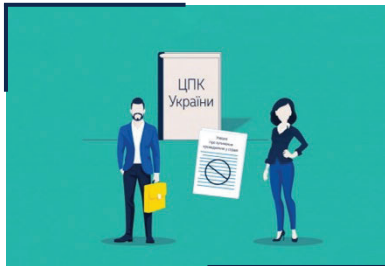
КЦС ВС не погодився з висновками судів, рішення скасував, ухвалив нове рішення, яким у задоволенні заяви відмовив, зазначив, що при оголошенні особи померлою суд враховує презумпцію смерті особи, тобто припущення, що на момент розгляду справи особи немає в живих, однак встановити це достеменно неможливо. Оголошення особи померлою здійснюється судом на підставі непрямих доказів або у зв'язку з тривалою безвісною відсутністю.

За обставинами цієї справи під час виконання бойових завдань зник солдат. Причиною його зникнення відповідно до акта службового розслідування, складеного

військовою частиною, визначено потрапляння в засідку військовослужбовців у районі виконання завдань за призначенням.

Наявні в матеріалах справи докази свідчать про точно встановлений час смерті солдата, тому за обставинами цієї справи правильним буде звернення до суду із заявою про встановлення факту смерті цієї фізичної особи (п. 8 ч. 1 ст. 315 ЦПК України).

Постанова КЦС ВС від 2 квітня 2025 року у справі № 465/3147/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126485870>.

4. Об'єднана палата КЦС ВС визначила, що перебування справи на стадії досудового розслідування не є підставою для зупинення провадження в цивільній справі на підставі п. 6 ч. 1 ст. 251 ЦПК України до набрання законної сили судовим рішенням у кримінальному провадженні

У справі № 943/242/22 спадкоємиця звернулася до суду з позовом до міської ради про визнання права власності на спадкове майно в порядку спадкової трансмісії.

Районний суд позов задовольнив. Не погодившись із судовим рішенням, прокурор подав апеляційну скаргу.

Під час розгляду справи в суді апеляційної інстанції було встановлено, що в межах досудового розслідування кримінального провадження розслідується факт підроблення та використання підробленого документа, а саме державного акта на право приватної власності на землю, яким підтверджувалося право власності спадкодавиці на спірне спадкове майно. Згадане кримінальне провадження перебуває на стадії досудового розслідування.

Апеляційний суд зупинив провадження у справі на підставі п. 6 ч. 1 ст. 251 ЦПК України до прийняття рішення у кримінальному провадженні, яке перебуває на стадії досудового розслідування, вважаючи, що рішення у кримінальному провадженні має значення для вирішення цієї справи, у зв'язку із чим виснував про наявність підстав для зупинення провадження в справі.

Об'єднана палата КЦС ВС не погодилася з апеляційним судом, дійшовши висновку, що відсутні правові підстави для зупинення провадження в цивільній справі на підставі п. 6 ч. 1 ст. 251 ЦПК України до набрання законної сили судовим рішенням у кримінальному провадженні, яке перебуває на стадії досудового розслідування.

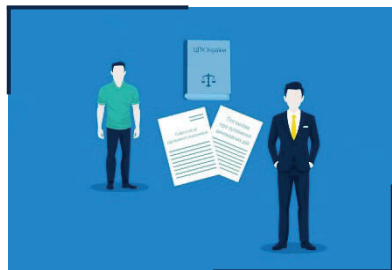
Положення п. 6 ч. 1 ст. 251 ЦПК України закріплюють обов'язок суду зупинити провадження у справі в разі об'єктивної неможливості розгляду цієї справи до вирішення іншої справи, що розглядається іншим судом, зокрема в порядку кримінального судочинства, – до набрання законної сили судовим рішенням в іншій справі.

Правовою підставою для зупинення провадження у справі відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 251 ЦПК України є наявність іншої справи, що розглядається в порядку конституційного провадження, адміністративного, цивільного, господарського чи кримінального судочинства та перебуває на розгляді в компетентному суді.

Здійснення відповідним органом досудового розслідування окремої стадії кримінального провадження – досудового розслідування – не може бути підставою для зупинення провадження у справі на підставі п. 6 ч. 1 ст. 251 ЦПК України.

Інше тлумачення зазначеної норми може призвести до невиправданого затягування строків розгляду цивільної справи, неможливості ефективного захисту прав людини, за яким вона звернулася до суду, та порушення принципу правової визначеності.

Постанова ОП КЦС ВС від 2 червня 2025 року у справі № 943/242/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127900970>.

5. Об'єднана палата КЦС ВС визначила, що касаційне оскарження судових рішень у справах за скаргами на дії державного виконавця допускається незалежно від наявності ознаки малозначності справи

У справі № 176/1715/23 стягувач у порядку судового контролю звернувся зі скаргою на дії державного виконавця щодо зупинення вчинення виконавчих дій у виконавчому провадженні.

Суди в задоволенні скарги відмовили.

Ухвалою КЦС ВС справу передано на розгляд ОП КЦС ВС для вирішення питання можливості касаційного оскарження судових рішень у справі за скаргою в порядку судового контролю за виконанням судових рішень, якщо предметом виконання є судові рішення у справі із ціною позову, що не перевищує 250 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, а касаційна скарга не містить посилань на випадки, передбачені підпунктами «а» – «г» п. 2 ч. 3 ст. 389 ЦПК України.

За результатом вирішення цього питання ОП КЦС ВС виснувала, що при касаційному оскарженні ухвал суду першої інстанції щодо розгляду скарг на дії (бездіяльність) органів державної виконавчої служби або приватного виконавця не застосовується обмеження щодо ціни позову (250 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб), оскільки стадія судового контролю за виконанням судових рішень має особливі властивості та є відмінною від розгляду справ у порядку позовного, окремого та наказного проваджень.

Право на касаційне оскарження судових рішень у справі за скаргами на дії державного виконавця відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 389 ЦПК України існує незалежно від такої ознаки, як малозначність справи і розгляд її в порядку спрощеного позовного провадження.

Посилання на випадки, передбачені підпунктами «а» – «г» п. 2 ч. 3 ст. 389 ЦПК України, не мають значення в цих ситуаціях, оскільки не потребують використання таких зазначених у ЦПК України спеціальних підстав для оскарження. Таке касаційне оскарження допускається на загальних підставах, передбачених ч. 2 ст. 389 ЦПК України.

Постанова ОП КЦС ВС від 5 травня 2025 року у справі № 176/1715/23: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127423071>.

Систематизація та оприлюднення судової практики

Одним з інструментів забезпечення єдності судової практики є її систематизація та оприлюднення. У 2025 році Верховний Суд продовжував постійно приділяти цьому значну увагу, спрямовуючи зусилля на те, щоб судова практика залишалася максимально доступною і зрозумілою.

Впродовж 2025 року Верховний Суд опублікував 116 дайджестів та оглядів: 9 періодичних і тематичних дайджестів практики Великої Палати; п'ять між'юрисдикційних дайджестів; 83 огляди практики касаційних судів (22 – КАС, 20 – КГС, 22 – ККС, 19 – КЦС); 12 періодичних оглядів практики Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ); сім оглядів практики Суду справедливості Європейського Союзу.

Оприлюднені огляди і дайджести судової практики

З початком повномасштабного вторгнення рф на територію України та введенням воєнного стану суб'єкти господарювання зіткнулися з новими викликами, що призвели до проблем із виконанням зобов'язань за договорами перед контрагентами і збільшення кількості справ, пов'язаних з невиконанням чи простроченням виконання зобов'язань. У зв'язку з цим у 2025 році Верховний Суд підготував між'юрисдикційний дайджест судової практики Верховного Суду щодо застосування форс-мажорних обставин як підстави для звільнення від відповідальності за порушення зобов'язань.

Крім того, було опубліковано між'юрисдикційний дайджест судової практики Верховного Суду щодо особливостей правового статусу прокурора в судовому процесі, а також огляд судової практики Верховного Суду щодо забезпечення позову в господарському та цивільному судочинстві, який вирізняється особливим форматом «запитання-відповідь» за темами і типами відповідних заходів, що забезпечує ефективне використання у практичній роботі та навчанні.

Верховний Суд щомісяця оприлюднював періодичні дайджести й огляди найважливішої та найактуальнішої судової практики Великої Палати і кожного касаційного суду, яка розміщена в Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Постійно проводиться систематизація і публікація тематичних оглядів судової практики Великої Палати та касаційних судів, що містять ключові висновки щодо застосування норм права, які були сформульовані під час вирішення найскладніших правових питань у певних категоріях спорів у межах відповідного судочинства. Впродовж 2025 року Верховний Суд опублікував тематичні добірки судової практики у справах, пов'язаних із примусовим відчуженням нерухомого майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності, про застосування висновків експерта у спорах щодо прав інтелектуальної власності, про розгляд кримінального провадження судом присяжних, про застосування правила тлумачення договору *contra proferentem* (слова договору тлумачаться проти того, хто їх написав).

Крім того, Верховний Суд вперше підготував абсолютно новий формат узагальнення ключових і вкрай актуальних в умовах війни РФ проти України правових позицій щодо особливостей встановлення фактів, які мають юридичне значення. У збірнику на основі витягів із судових рішень судів першої та апеляційної інстанцій і постанов Верховного Суду детально проаналізовано нюанси розгляду таких справ.

Окрім публікації періодичних оглядів рішень ЄСПЛ, які здійснюються на постійній основі протягом кількох років, Верховний Суд також готує та оприлюднює огляди практики ЄСПЛ за конкретною тематикою / статтями Конвенції. У 2025 році було оприлюднено тематичний огляд рішень ЄСПЛ щодо права дитини бути почутою та врахування її найкращих інтересів, які зачіпають права за статтями 3, 6 та 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Верховний Суд продовжує поширювати знання й про право Європейського Союзу шляхом підготовки та публікування оглядів практики Суду справедливості ЄС на матеріалах бюлетенів цього Суду, що містять описи його ключових рішень. Діяльність Верховного Суду в цьому напрямі також не обмежується лише періодичними оглядами практики Суду справедливості ЄС. Так, у 2025 році Верховний Суд підготував та оприлюднив переклад тематичного інформаційного бюлетеня Суду справедливості ЄС щодо промислових зразків ЄС.

Як і в попередні роки, у 2025 році Верховний Суд постійно здійснював наповнення Базы правових позицій (<https://lpd.court.gov.ua/>) актуальними правовими позиціями Великої Палати та касаційних судів, а також рішеннями ЄСПЛ, що забезпечує користувачам можливість легко і швидко знаходити релевантну практику за допомогою різних пошукових інструментів.

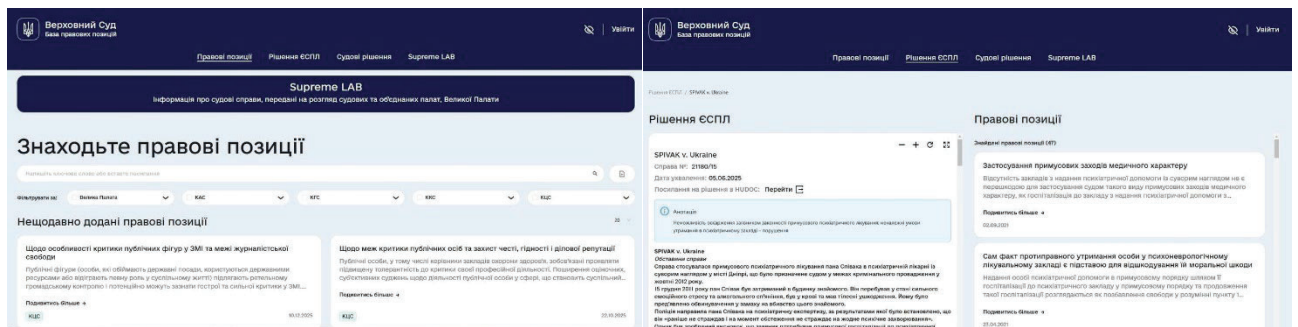
Одночасно Верховний Суд активно розвивав презентований минулого року ресурс Supreme LAB. Зокрема, впродовж 2025 року платформа систематично наповнювалася й оновлювалася актуальною інформацією про справи, що розглядаються палатами, об'єднаними палатами та Великою Палатою, перебувають на розгляді, а також про зразкові справи.

База правових позицій Верховного Суду 2.0

Верховний Суд послідовно розвиває власні ІТ-продукти, приділяючи особливу увагу їх актуальності, зручності та практичній користі, адже за час свого існування вони стали незамінними помічниками в роботі не лише Суду, а й усієї правової спільноти.

Одним із ключових цифрових рішень ВС є База правових позицій Верховного Суду – інструмент, що дає змогу швидко знаходити релевантну судову практику за текстовими фрагментами, ключовими словами, посиланнями на судові рішення, а також здійснювати тематичний пошук правових позицій.

Завдяки співпраці ВС з проектом ЄС «Право-Justice» оновлена версія Базы правових позицій Верховного Суду, презентована 15 квітня 2025 року, стала ще інформативнішою і практичнішою в користуванні.

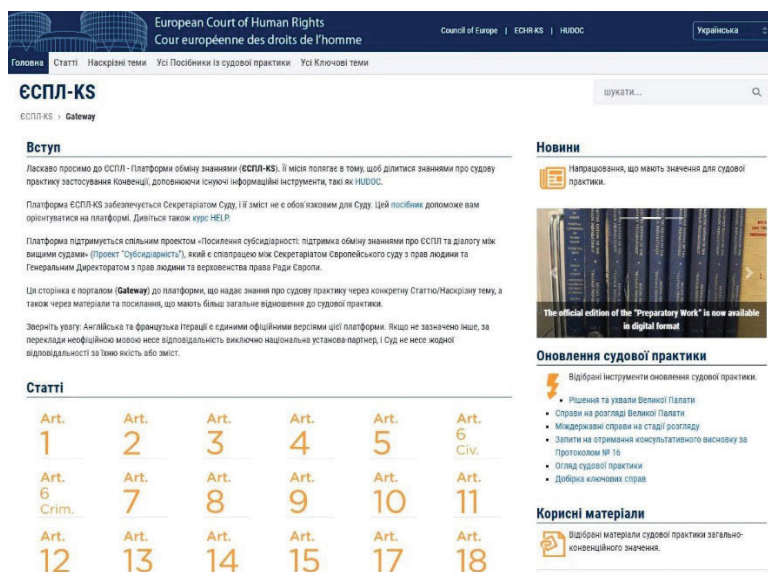
Оновлений інтерфейс і пошуковий функціонал Базы правових позицій 2.0

Окрім удосконалених пошукових можливостей, користувачі отримали доступ до низки нових функцій. Зокрема, оновлення містить:

- покращені фільтри й деталізовані критерії пошуку;
- елементи генеративного ШІ, які дають змогу в один клік виокремити ключові висновки із судового рішення;
- позначення відступів від правових позицій;
- осучаснений інтерфейс сайту, який став значно зручнішим та інтуїтивно зрозумілішим для користувачів, а також покращення його мобільної версії.

Запуск і наповнення українськомовної версії Платформи обміну знаннями ЄСПЛ: усунення мовного бар'єра в захисті прав людини

Наприкінці лютого 2025 року практика Європейського суду з прав людини та розуміння тлумачення конвенційних норм стали доступнішими для української спільноти: запущено українськомовну версію Платформи обміну знаннями ЄСПЛ «Knowledge Sharing Platform» (ECHR-KS) (ks.echr.coe.int/uk/web/echr-ks). Це результат спільних зусиль Верховного Суду, Європейського суду з прав людини і Департаменту з питань впровадження стандартів прав людини, правосуддя та правової співпраці Ради Європи і логічне продовження роботи ВС, спрямованої на поширення знань про актуальну практику ЄСПЛ.

Українськомовна версія Платформи обміну знаннями ЄСПЛ

Платформа обміну знаннями ЄСПЛ – це портал, що має унікальне стратегічне значення. На ньому систематизована і розміщена аналітична інформація про практику ЄСПЛ: постатейні й тематичні огляди та аналітичні матеріали Суду. Раніше відповідні матеріали були лише частково перекладені українською мовою. Відтепер Платформа доступна також трьома мовами, що не є офіційними для Ради Європи (українською, румунською та турецькою). Усунення мовних бар'єрів сприяє формуванню спільної європейської правової культури, її інтеграції в національні правові системи й ефективнішому дотриманню прав людини, що особливо важливо для успішної євроінтеграції України.

До того ж завдяки розширенню доступу до своєї практики та покращенню її розуміння на національному рівні ЄСПЛ намагається втілити дію принципу субсидіарності. Відповідно до цього принципу Суд виконує допоміжну (додаткову) роль у забезпеченні дотримання прав, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод. Основну ж роль відіграє сама держава.

Верховний Суд у взаємодії з ЄСПЛ й надалі на регулярній основі оновлюватиме всю інформацію, розміщену на Платформі, українською мовою, що дасть змогу постійно відстежувати актуальну практику ЄСПЛ і зміни, які в ній відбулися.

Законопроектна робота

Протягом 2025 року Верховний Суд опрацював 148 проектів законів України та 5 прийнятих законів України, які передані на підпис Президентові України.

Серед найважливіших для системи судоустрою та судочинства були такі проекти законів.

1. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та деяких законодавчих актів України щодо удосконалення дисциплінарних та інших процедур» (реєстр. № 13137 від 26 березня 2025 року) та альтернативний законопроект (реєстр. № 13137-1 від 7 квітня 2025 року).

Законопроектами запропоновано посилити незалежність і підзвітність судової влади, інших інститутів правосуддя шляхом удосконалення дисциплінарних процедур стосовно суддів та належного розгляду окремих ухвал судів.

Пленум Верховного Суду загалом підтримав ідею вдосконалення дисциплінарних процедур стосовно суддів, однак зауважив, що інститут дисциплінарної відповідальності за недосконалого правового регулювання здатний підірвати незалежність судової влади та загрожуватиме належному здійсненню правосуддя.

Так, Пленум ВС зазначив, що вкрай важливо, щоб будь-яке реформування у сфері правосуддя, зокрема дисциплінарної відповідальності суддів, ґрунтувалося на загально визнаних міжнародних та європейських вимогах і стандартах. Орієнтиром для реформування національного законодавства у сфері дисциплінарної відповідальності суддів мають бути: практика ЄСПЛ, рекомендації Комітету міністрів Ради Європи та інших європейських інституцій, висновки Консультативної ради європейських суддів (КРЕС) у сфері судоустрою, Венеційської комісії, які втілюють більшість європейських стандартів у цій сфері.

Пленум запропонував доопрацювати законопроекти з урахуванням висловлених зауважень.

2. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та деяких законів України щодо удосконалення процедур подання та перевірки декларацій доброчесності суддів» (реєстр. № 13165 від 9 квітня 2025 року) і альтернативні законопроекти (реєстр. № 13165-1 від 23 квітня 2025 року та реєстр. № 13165-2 від 25 квітня 2025 року).

Законопроектами запропоновано посилити підзвітність і доброчесність суддів шляхом оптимізації форми декларування доброчесності та родинних зв'язків судді.

Пленум Верховного Суду відзначив два ключових аспекти: 1) оптимізація форми декларування доброчесності та родинних зв'язків судді; 2) проведення перевірки відповідних декларацій, які подали судді вищих спеціалізованих судів і Верховного Суду.

Зокрема, Пленум ВС не мав суттєвих застережень до тих положень, які стосуються об'єднання декларацій доброчесності й родинних зв'язків судді, закріплення порядку проведення перевірки такої декларації. Водночас Пленум Верховного Суду вважав, що немає об'єктивних критеріїв (за суб'єктами і об'єктами декларування) для об'єднання обох декларацій в один документ, адже декларуються абсолютно різні базові відомості.

Також Пленум ВС критично оцінив викладені в законопроєктах пропозиції щодо чергової (третьої) спроби запровадження перевірки суддів Верховного Суду, оскільки такі новації несуть істотні загрози принципу незалежності суддів, суперечать Основному Закону України, усталеній практиці Конституційного Суду України, практиці Європейського суду з прав людини, не враховують релевантних висновків Європейської комісії «За демократію через право».

Законопроєкт № 13165 Пленум Верховного Суду запропонував відхилити, законопроєкти № 13165-1 і № 13165-2 – доопрацювати з урахуванням наведених ним висновків.

3. Проєкт Закону України «Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" щодо створення передумов для підвищення розміру прожиткового мінімуму» (реєстр. № 13467 від 11 липня 2025 року) та альтернативний законопроєкт (реєстр. № 13467-1 від 21 липня 2025 року).

Законопроєктами пропонувалося запровадити базову (орудну) величину для визначення розмірів посадових окладів суддівської винагороди. Пленум Верховного Суду висловив критичні застереження стосовно положень обох законопроєктів.

Зокрема, Пленум ВС зазначив, що законопроєкти не передбачають жодних інструментів, які б визначали об'єктивні умови зміни орудної величини, з урахуванням процесів, які відбуваються в економічній сфері України.

Наводячи відповідні аргументи, акцентував, що заміна однієї базової величини іншою має супроводжуватися законодавчим визначенням зв'язку розміру такої величини з економічними процесами, які відбуваються в державі. Наприклад, ця базова величина може бути прив'язана із застосуванням певного коефіцієнта до прожиткового мінімуму або до рівня інфляції тощо.

Також Пленум Верховного Суду критично висловився щодо способу та порядку визначення розміру орудної величини. Зокрема, Пленум зазначив, що поширення на суддівську винагороду законодавчих норм щодо визначення розміру орудної величини в законі про Державний бюджет України на відповідний рік за поданням Кабінету Міністрів України суперечить підходу до визначення стану матеріального забезпечення суддів, який було втілено внаслідок конституційної судової реформи 2016 року.

Станом на 31 грудня 2025 року всі законопроєкти, про які зазначено вище, перебувають на розгляді Верховної Ради України.

Діяльність Пленуму Верховного Суду

Як і в попередні періоди, у 2025 році Пленум Верховного Суду скликали відповідно до вимог Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та з урахуванням обставин воєнного стану в державі.

Секретар Пленуму Верховного Суду Дмитро Луспеник спільно із сектором забезпечення діяльності Пленуму Верховного Суду та Науково-консультативної ради управління забезпечення діяльності керівництва Верховного Суду забезпечили проведення чотирьох засідань Пленуму Верховного Суду, за результатами яких прийнято й опрацьовано 22 постанови Пленуму ВС і додатки до них.

Постанови від 7 лютого 2025 року:

№ 1 «Про діяльність Верховного Суду у 2024 році»;

№ 2 «Про діяльність Великої Палати Верховного Суду у 2024 році»;

№ 3 «Про діяльність Апарату Верховного Суду у 2024 році та виконання бюджетної програми Верховного Суду у 2024 році»;

№ 4 «Про діяльність робочої групи щодо стратегії забезпечення єдності судової практики та робочої групи щодо основних принципів судового менеджменту (ефективного управління діяльністю Верховного Суду)»;

№ 5 «Про відмову у зверненні до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень абзацу шістнадцятого пункту 3 частини дванадцятої статті 26 Закону України від 25 березня 1992 року № 2232-XII "Про військовий обов'язок і військову службу" (в частині юридичної конструкції "рідний (повнорідний) брат чи сестра")»;

№ 6 «Про відмову у зверненні до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 18 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" Цивільного кодексу України про звільнення позичальника від відповідальності, визначеної статтею 625 цього Кодексу, у вигляді обов'язку сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення».

Пленум ВС заслухав інформацію про діяльність Верховного Суду у 2024 році та розглянув два конституційні подання (7 лютого 2025 року)

Постанова від 21 березня 2025 року:

№ 7 «Про затвердження Зasad використання автоматизованої системи документообігу суду у Верховному Суді».

Постанови від 23 травня 2025 року:

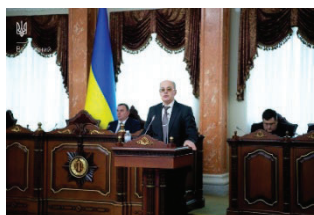
№ 8 «Про затвердження висновку Пленуму Верховного Суду щодо проєктів законів України "Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та деяких законів України щодо удосконалення процедур подання та перевірки декларацій доброчесності суддів" (реєстр. № 13165 від 09 квітня 2025 року), "Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та деяких законів України щодо удосконалення процедур подання та перевірки декларацій доброчесності суддів" (реєстр. № 13165-1 від 23 квітня 2025 року) та "Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та деяких законів України щодо удосконалення декларацій доброчесності суддів та родинних зв'язків судді" (реєстр. № 13165-2 від 25 квітня 2025 року)»;

№ 9 «Про затвердження висновку Пленуму Верховного Суду щодо проєктів законів України "Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та деяких законодавчих актів України щодо удосконалення дисциплінарних та інших процедур" (реєстр. № 13137 від 26 березня 2025 року) та "Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та деяких законодавчих актів України щодо удосконалення дисциплінарних та інших процедур" (реєстр. № 13137-1 від 07 квітня 2025 року)»;

№ 10 «Про відмову у зверненні до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо відповідності Конституції України (конституційності) приписів пункту 5 Порядку проведення перерахунку пенсій, призначених відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб", затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 лютого 2008 року № 45 "Про затвердження Порядку проведення перерахунку пенсій, призначених відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб", та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 17 липня 1992 року № 393"»;

№ 11 «Про затвердження складу Науково-консультативної ради при Верховному Суді»;

№ 12 «Про затвердження структури і штатного розпису Апарату Верховного Суду».

Затвердження висновків щодо законопроєктів стосовно вдосконалення процедур подання та перевірки декларацій доброчесності суддів і дисциплінарних та інших процедур щодо суддів – результати засідання Пленуму ВС
23 травня 2025 року

Постанови від 12 вересня 2025 року:

№ 13 «Про затвердження висновку Пленуму Верховного Суду щодо проєктів законів України "Про внесення змін до Закону України "Про судовустрій і статус суддів" щодо створення передумов для підвищення розміру прожиткового мінімуму" (реєстр. № 13467 від 11 липня 2025 року) та "Про внесення змін до Закону України "Про судовустрій і статус суддів" щодо створення передумов для підвищення розміру прожиткового мінімуму" (реєстр. № 13467-1 від 21 липня 2025 року)»;

№ 14 «Про звернення до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини другої статті 3 та підпункту 5 пункту 3 частини другої статті 4 Закону України від 08 липня 2011 року № 3674-VI "Про судовий збір"»;

№ 15 «Про звернення до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 2 частини першої статті 1 Закону України від 20 березня 2023 року № 2983-IX "Про внесення змін до деяких законів України щодо разової грошової виплати ветеранам війни та жертвам нацистських переслідувань", яким частину п'яту статті 13 Закону України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" викладено в новій редакції»;

№ 16 «Про звернення до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пункту 10 частини першої статті 212 Сімейного кодексу України в частині осіб, які були засуджені за кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності»;

№ 17 «Про звернення до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо відповідності Конституції України (конституційності) статей 309 і 392 Кримінального процесуального кодексу України в частині неможливості апеляційного оскарження ухвали слідчого судді, суду, постановленої в порядку пункту 2 частини шостої та частини сьомої статті 100, статей 170–173 Кримінального процесуального кодексу України під час кримінального провадження»;

№ 18 «Про звернення до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 2 розділу II "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України від 12 березня 2025 року № 4292-IX "Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо посилення захисту прав добросовісного набувача"»;

№ 19 «Про звернення до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзацу п'ятого частини першої статті 7 Закону України від 19 листопада 2024 року № 4059-IX "Про Державний бюджет України на 2025 рік", яким встановлено розмір прожиткового мінімуму 2102 грн для цілей визначення посадового окладу судді»;

№ 20 «Про роботу Науково-консультативної ради при Верховному Суді у 2023–2025 роках»;

№ 21 «Про обрання вченого секретаря Науково-консультативної ради при Верховному Суді»;

№ 22 «Про затвердження бюджетного запиту Верховного Суду на 2026 рік».

Науково-консультативна рада при Верховному Суді

Постановою Пленуму Верховного Суду від 23 травня 2025 року № 11 «Про затвердження складу Науково-консультативної ради при Верховному Суді» затверджено новий склад НКР, до якого ввійшло 138 висококваліфікованих фахівців у галузі права. Вченим секретарем НКР обрано суддю Великої Палати ВС доктора юридичних наук, доцента Олега Ткачука.

У звітному періоді до НКР при ВС надійшло 107 запитів, з них: ВП – 29, КАС – 2, КГС – 13, ККС – 17, КЦС – 46. У відповідь на ці запити від членів НКР при ВС надійшло 363 наукових висновки: для суддів ВП – 137, КАС – 5, КГС – 29, ККС – 62, КЦС – 130.

Окрім того, впродовж року проведено п'ять засідань НКР при ВС, присвячених обговоренню:

- проблемних питань, що виникають у зв'язку з реєстраційними процедурами та оскарженням рішень Міністерства юстиції України у сфері державної реєстрації прав, переходу права власності тощо;
- законодавчих змін до трьох кодексів у частині посилення захисту прав добросовісного набувача (Закон України від 12 березня 2025 року № 4292-IX);
- шляхів уніфікації підходів до підготовки суддівських запитів і формування наукових висновків;
- законопроектів про створення військових судів;
- висновку Пленуму ВС щодо законопроекту «Про внесення змін до статті 31 Кодексу адміністративного судочинства України щодо особливостей визначення складу суду для розгляду справ Великою Палатою Верховного Суду в порядку апеляційного провадження» (реєстр. № 13397 від 24 червня 2025 року).

Упродовж 2025-го члени НКР при ВС разом із суддями Верховного Суду та запрошеними експертами обговорювали, зокрема, законопроекти про створення військових судів, визначення складу суду для розгляду справ ВП ВС в порядку апеляційного провадження та уніфікацію підходів до підготовки суддівських запитів і формування наукових висновків

За активну участь у роботі Науково-консультативної ради при Верховному Суді, вагомий внесок у розвиток судочинства і науки членів НКР при ВС Володимира Носіка, Юрія Ключковського та Наталію Оніщенко нагороджено почесними грамотами Верховного Суду з врученням пам'ятного знака.

Апарат Верховного Суду

У 2025 році діяльність Апарату Верховного Суду була спрямована на подальше вдосконалення організаційних процесів, розвиток цифрових сервісів, підвищення ефективності кадрового, фінансового, інформаційно-технічного та документального забезпечення, а також на підтримання безперервності роботи суду в умовах воєнного стану. Злагоджена робота структурних підрозділів дала змогу виконати більшість запланованих заходів і забезпечити стабільне функціонування Верховного Суду протягом звітного року.

Кадрове забезпечення

У 2025 році служба управління персоналом Верховного Суду реалізовувала державну політику з питань управління персоналом, забезпечувала організаційний розвиток Апарату Верховного Суду та виконувала завдання, пов'язані з кадровими питаннями.

Упродовж звітної періоду проведено класифікацію посад державної служби Апарату Верховного Суду. Відповідно до наказу від 4 червня 2025 року № 62 «Про результати класифікації посад державної служби» класифіковано повторно 877 посад державної служби і 35 новостворених посад державної служби Апарату Верховного Суду. Крім того, за результатами повторної класифікації окремих посад державної служби, проведеної відповідно до наказу від 4 серпня 2025 року № 80, повторно класифіковано 4 посади державної служби категорії «В» Апарату Верховного Суду.

Також у звітному році здійснено комплекс заходів з оновлення структури та штатного розпису Апарату Верховного Суду, які затверджено постановою Пленуму Верховного Суду від 23 травня 2025 року № 12 і введено в дію з 5 червня 2025 року.

Протягом року до Апарату ВС призначено 89 осіб з-поза меж Апарату та 129 осіб у межах Апарату, звільнено 98 осіб.

Інформаційно-технічне забезпечення

У 2025 році управління інформатизації Верховного Суду організовувало стабільне функціонування інформаційно-технічної інфраструктури Суду, захист автоматизованих систем, програмного забезпечення, баз даних, серверів і мережевих ресурсів. З метою кібербезпеки організовано ведення «білого списку» вебресурсів, а також функціонування хмарного сховища.

Упродовж звітної періоду відповідний структурний підрозділ підтримував роботу системи діловодства Верховного Суду на базі системи управління документами «ДокПроф». Було забезпечено безперебійний доступ суддів і працівників Апарату ВС до інформаційно-пошукових систем, правових баз даних і внутрішніх інформаційних ресурсів.

Крім того, налагоджено функціонування та супровід інших автоматизованих систем, впроваджених у Суді, а саме: КП «ДСС»; комп'ютерних програм «М.Е.Дос», «АС Фінанси» і «Комплексна система автоматизації підприємства «ISpro»; програмного забезпечення Adobe Creative Cloud for teams – All Apps; програмного комплексу «ABK-5»; інформаційно-аналітичної системи «Кадри WEB».

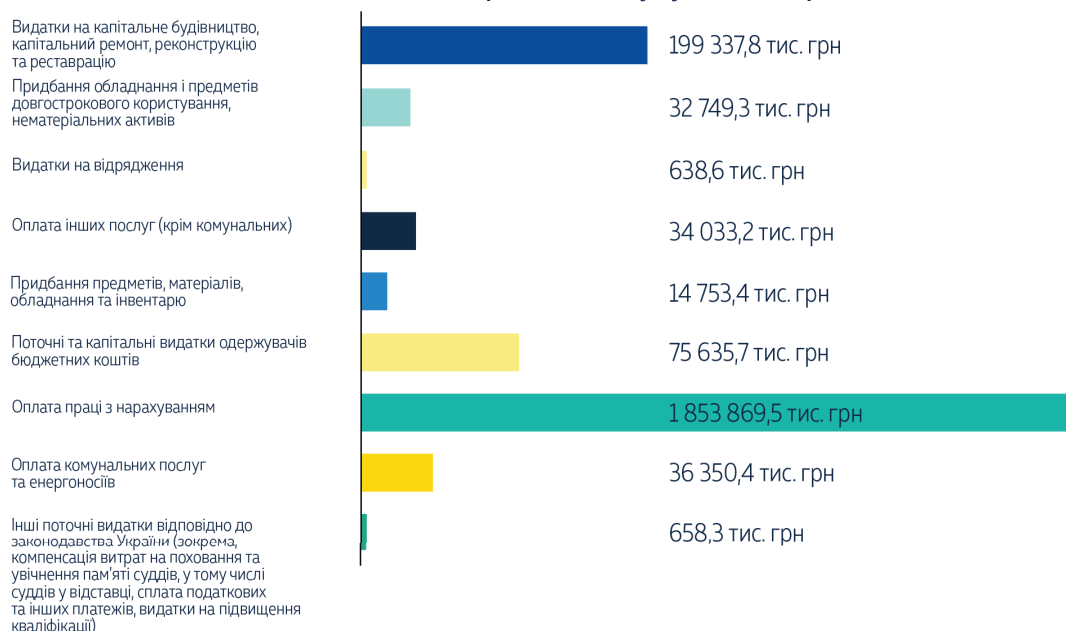
Також профільний структурний підрозділ організував постачання програмного забезпечення OpenAI ChatGPT Team, супровід послуг з надання доступу до сервісу Cuttly і до програмного забезпечення DeepL.

У межах проекту ПП «Єдина платформа» розроблено та впроваджено низку модулів і функціональних удосконалень, зокрема корпоративний месенджер, модулі «Video Call» і «Центр сповіщень» тощо.

Фінансове забезпечення

Упродовж року фінансове забезпечення діяльності Верховного Суду здійснювалося відповідно до вимог бюджетного законодавства та з урахуванням пріоритетних напрямів діяльності суду. Організовано належний фінансовий супровід поточної діяльності, утримання адміністративних будівель, оплату комунальних послуг, реалізацію заходів у сфері інформатизації та матеріально-технічного забезпечення.

Касові видатки Верховного Суду за 2025 рік

Матеріально-технічне забезпечення

У 2025 році матеріально-технічне забезпечення діяльності Верховного Суду здійснювалося відповідно до річного плану закупівель та в межах затверджених кошторисних призначень. За результатами проведених закупівель упродовж звітного періоду служба управління державним майном уклала 185 договорів та додаткових угод на закупівлю товарів, робіт і послуг на загальну суму 246 897 028,43 грн.

Охорона праці та цивільний захист

Протягом звітного періоду служба цивільного захисту та охорони праці Апарату Верховного Суду здійснювала заходи, спрямовані на організацію безпечних умов праці, дотримання вимог законодавства у сфері охорони праці та підвищення рівня готовності до реагування на надзвичайні ситуації. Упродовж звітного періоду забезпечено утримання,

технічне обслуговування та перевірку справності систем протипожежного захисту в адміністративних будівлях Верховного Суду.

Працівники Апарату Верховного Суду проходили навчання та інструктажі з питань охорони праці, пожежної безпеки, домедичної допомоги і дій у разі надзвичайних ситуацій. Також у 2025 році проведено практичні тренування з евакуації.

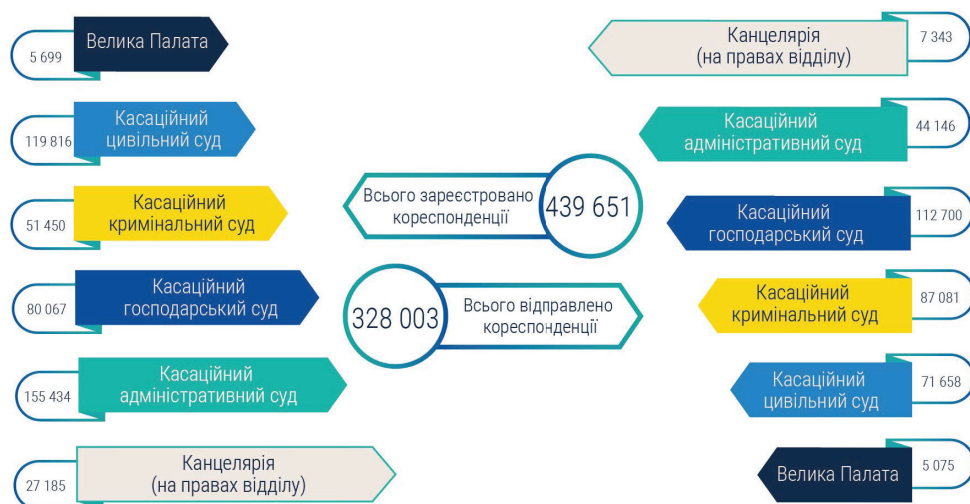
Навчання з пожежної безпеки та відпрацювання алгоритмів евакуації для суддів і працівників Апарату ВС

Мобілізаційна робота

У 2025 році сектор мобілізаційної роботи Апарату Верховного Суду опрацював 96 нормативно-правових актів органів державної влади, що стосуються мобілізаційної роботи, серед яких – закони України, укази Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, а також нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади. Сектору вдалося забезпечити оформлення документів про надання відстрочок від призову на військову службу на період мобілізації та на воєнний час усім визначеним керівництвом Апарату ВС військовозобов'язаним.

Документальне забезпечення

У 2025 році канцелярія та інші структурні підрозділи Апарату Верховного Суду опрацювали понад 767,6 тис. одиниць вхідної і вихідної кореспонденції, у тому числі 86 510 касаційних скарг, 529 апеляційних скарг та 619 адміністративних позовів; також опрацьовано 20 886 судових справ і 150 231 додатковий матеріал.

Запобігання та виявлення корупції

У 2025 році відділ запобігання корупції Апарату Верховного Суду здійснював заходи, спрямовані на запобігання корупційним правопорушенням та забезпечення дотримання вимог антикорупційного законодавства. Упродовж звітного періоду організовано проведення спеціальної перевірки щодо двох осіб, призначених під час дії правового режиму воєнного стану, і перевірки, передбаченої Законом України «Про очищення влади», стосовно 28 осіб, призначених під час дії правового режиму воєнного стану. Забезпечено перевірку факту подання щорічних декларацій суддями та державними службовцями Верховного Суду, декларацій осіб, які претендують на зайняття посад державної служби в Апараті Верховного Суду, а також декларацій суб'єктів декларування, які припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави.

Внутрішній аудит

У звітному періоді підготовлено й затверджено зміни до Плану діяльності з внутрішнього аудиту на 2025–2027 роки, який оприлюднено на офіційному вебсайті Верховного Суду та направлено до Міністерства фінансів України. Галуzeвий відділ здійснював моніторинг упровадження рекомендацій за результатами аудитів, завершених у 2024 році: за одним аудитом впроваджено 87,5 % рекомендацій, за другим – 50 %, за третім – 86 %, при цьому частина рекомендацій перебувала в процесі виконання або строк їх реалізації не настав.

У 2025 році проведено попереднє вивчення об'єктів аудиту відповідно до затвердженого Плану та розпочато аудиторське дослідження щодо контролю за операціями із судовим збором, завершення якого заплановано на січень 2026 року. Також виконано Програму забезпечення та підвищення якості внутрішнього аудиту у Верховному Суді на 2025 рік, цілі якої досягнуто в повному обсязі.

Міжнародна діяльність

У четвертий рік повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України міжнародне співробітництво Верховного Суду залишалося одним із ключових інструментів забезпечення стійкості судової системи, збереження доступу до правосуддя, впровадження міжнародних і європейських стандартів судочинства.

Основні напрями міжнародної діяльності Верховного Суду у 2025 році:

- підтримка функціонування судової системи в умовах воєнного стану;
- забезпечення захисту прав і свобод людини;
- розгляд справ, пов'язаних із воєнними злочинами та наслідками збройного конфлікту;
- участь у процесі скринінгу національного законодавства на відповідність праву Європейського Союзу;
- розвиток інституційної спроможності судової влади та єдність судової практики;
- зміцнення міжнародного судового діалогу.

Упродовж 2025 року співпраця Верховного Суду з Радою Європи здійснювалася на системній і постійній основі в рамках реалізації Плану дій Ради Європи для України «Стійкість. Відновлення. Відбудова» (2023–2026 роки), а також проєктів РЄ, спрямованих на підтримку судової влади, посилення верховенства права та забезпечення ефективного захисту прав людини.

У січні 2025 року за сприяння проєкту РЄ «Підтримка судової влади України в умовах війни та післявоєнного періоду» Голова Верховного Суду Станіслав Кравченко взяв участь у церемонії урочистого відкриття судового року в Європейському суді з прав людини у Страсбурзі.

У межах заходу відбувся також тематичний семінар «Захист прав людини у світі штучного інтелекту, алгоритмів та великих обсягів даних», присвячений впливу штучного інтелекту на захист прав людини та функціонування правосуддя. Цей захід став важливою платформою для обміну думками щодо сучасних викликів цифровізації судочинства й необхідності дотримання стандартів Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у нових технологічних умовах.

Під час зазначеного візиту було проведено низку робочих зустрічей, зокрема з Головою ЄСПЛ Марком Бошняком, Генеральним секретарем РЄ Аленом Берсе, суддею ЄСПЛ від України Миколою Гнатовським та іншими високопосадовцями РЄ. В ході цих зустрічей обговорили питання функціонування судової системи України в умовах війни, виконання рішень ЄСПЛ, а також перспектив подальшої підтримки України у сфері судової реформи та захисту прав людини.

Голова ВС Станіслав Кравченко зустрівся з Головою ЄСПЛ Марком Бошняком і Генеральним секретарем Ради Європи Аленом Берсе

27 лютого 2025 року у Страсбурзі відбулася конференція високого рівня з нагоди запуску неофіційних мовних версій Платформи обміну знаннями ЄСПЛ «Knowledge Sharing Platform» (ECHR-KS). У конференції взяли участь Генеральний секретар Ради Європи Ален Берсе, Голова ЄСПЛ Марко Бошняк, Генеральний директор Директорату з прав людини і верховенства права РЄ Джанлука Еспозіто, Міністр юстиції Люксембургу Елізабет Марг, Міністр юстиції Румунії Раду Марінеску, заступник Міністра юстиції Туреччини Ніязі Ачар, керівник Секретаріату ЄСПЛ Маріалена Цірлі та юрисконсульт ЄСПЛ Анна Остін. Від Верховного Суду в конференції взяли участь Голова Верховного Суду Станіслав Кравченко і перший заступник керівника Апарату Верховного Суду Расім Бабанлі.

Запуск неофіційних мовних версій Платформи ECHR-KS є важливим кроком для розширення доступу української юридичної спільноти до стандартів Ради Європи та практики ЄСПЛ, сприяє їх глибшому розумінню й практичному застосуванню

Верховний Суд у 2025 році продовжив активну співпрацю з ключовими органами Ради Європи у сфері правосуддя – Європейською комісією з питань ефективності правосуддя (СЕРЕЈ) та Консультативною радою європейських суддів (КРЕС).

Зокрема, на початку листопада 2025 року суддя Верховного Суду, заступник представника України у КРЕС Єгор Краснов узяв участь у 26-му пленарному засіданні КРЕС, за результатами якого ухвалили Висновок № 28 (2025) щодо важливості добробуту суддів як необхідної передумови для належного здійснення правосуддя.

4 грудня минулого року представники Верховного Суду Віталій Уркевич та Олександра Яновська долучилися до 45-го пленарного засідання СЕРЕЈ, під час якого було ухвалено ключові рішення щодо розвитку судових систем держав – членів Ради Європи, зокрема затверджено нову Дорожню карту СЕРЕЈ на 2026–2029 роки (Valletta Plan), програму діяльності на 2026–2027 роки, а також оновлено мандати профільних робочих груп.

Судді Верховного Суду представили українське правосуддя на заходах Ради Європи у Страсбурзі

Під час заходу за ініціативи представниці України у СЕРЕЈ Олександри Яновської та за підтримки Постійного представництва України при Раді Європи було організовано показ створеного за участю проекту ЄС «Право-Justice III» документального фільму «Іменем твоїм: правосуддя в умовах війни», який висвітлює функціонування правосуддя в умовах війни.

Крім того, напередодні пленарного засідання представники Верховного Суду долучилися до роботи конференції «Cyberjustice Europe Conference 2025», присвяченої застосуванню інноваційних технологій віртуальної та доповненої реальності у сфері правосуддя. Участь ВС у діяльності цих органів РЄ має важливе інституційне значення і сприяє розвитку професійного діалогу з верховними судами держав – членів РЄ.

У контексті європейської інтеграції Верховний Суд послідовно розвиває співпрацю із судовими інституціями Європейського Союзу та професійними суддівськими мережами. Упродовж 2025 року Голова Верховного Суду та судді ВС брали участь у заходах Мережі голів верховних судів Європейського Союзу.

28 березня минулого року за підтримки проекту «Право-Justice III» відбувся візит Голови Верховного Суду Станіслава Кравченка до Люксембургу з метою участі у двосторонній зустрічі членів Мережі голів верховних судів Європейського Союзу та Суду ЄС, на якій розглянули питання незалежності судової влади й захисту персональних даних. Серед доповідачів були Голова Суду ЄС Кун Ленартс, Голова Верховного суду Швеції, Президент Мережі Андерс Ека, Голова Верховного суду Ірландії Донал О’Доннелл, Голова Верховного суду Нідерландів Дінеке де Грот, голова Четвертої палати Суду ЄС Ірмандас Ярукайтис.

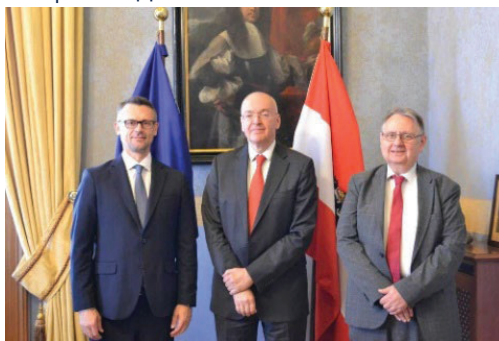
На зустрічі з Головою Суду ЄС Куном Ленартсом у межах цього візиту Станіслав Кравченко поінформував про функціонування судової системи України в умовах війни та її незмінну відданість європейським цінностям.

Голова ВС під час спільного засідання Мережі голів верховних судів Європейського Союзу та Суду ЄС

Крім того, у листопаді 2025 року Голова Верховного Суду взяв участь у Колоквіумі Мережі голів верховних судів ЄС за участю очільників провідних міжнародних і національних судових інституцій, зокрема Голови Міжнародного суду ООН Юджі Івасави, Голови Міжнародного кримінального суду Томоко Акане, Голови ЄСПЛ Маттіаса Гійомара, Голови Верховного суду Сполученого Королівства лорда Роберта Ріда, Першого голови Касаційного суду Франції Крістофа Сулара, Голови Федеральної судової палати ФРН Беттіні Лімперг.

Вдруге із часу набуття Верховним Судом статусу Спостерігача в цій Мережі судді Верховного Суду взяли участь також у її Програмі обмінів. Зокрема, судді ВС Ян Берназюк, Юрій Чумак, Єгор Краснов і Лев Кишакевич пройшли стажування у верховних судах Іспанії, Австрії, Швеції та Нідерландів відповідно, що важливо для поширення європейських стандартів і практик в українській судовій системі та посилення спроможності судової влади в контексті інтеграції України до ЄС.

Судді ВС були учасниками Програми обмінів суддями верховних судів, що здійснюється Мережею голів верховних судів Європейського Союзу

Важливим кроком у просуванні євроінтеграційного курсу стало набуття Верховним Судом статусу спостерігача в Асоціації державних рад і вищих адміністративних юрисдикцій ЄС (ACA-Europe), що відкриває нові можливості для інституційної взаємодії з найвищими адміністративними судами держав – членів

Європейського Союзу. Це рішення ухвалено у травні 2025 року в м. Гельсінкі під час Генеральної Асамблеї АСА-Europe та Колоквіуму «Діалог з Європейським судом з прав людини: консультативні висновки за Протоколом № 16 до Конвенції та вплив рішень Суду на національному рівні». У зазначених заходах, які організував Вищий адміністративний суд Фінляндії у співпраці з АСА-Europe в рамках головування Фінляндії в АСА-Europe (2023–2025 роки), узяв участь голова КАС ВС Михайло Смокович.

У 2025 році Верховний Суд отримав запрошення від Європейського інституту права (European Law Institute, ELI) приєднатися до організації у статусі інституційного члена. Набуття такого членства є важливим у контексті європеїзації національної судової системи та сприятиме поглибленню професійної інтеграції судової влади України до європейського правового простору, а також розширенню можливостей для обміну найкращими правозастосовними практиками.

У рамках Меморандуму про співпрацю між Верховним Судом і Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (BOIV) упродовж 2025 року здійснювалася системна взаємодія, спрямована на обмін досвідом у сфері судочинства з питань інтелектуальної власності шляхом проведення навчальних та фахових заходів для суддів.

22 січня 2025 року відбувся вебінар на тему «Цифрові докази у справах щодо торговельних марок», у якому взяли участь секретар судової палати з розгляду справ щодо захисту прав інтелектуальної власності та пов'язаних з антимонопольним і конкурентним законодавством Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду Ігор Бенедисюк, судді Верховного Суду у КГС, а також працівники Апарату Верховного Суду. На вебінарі розглянули питання про використання даних блокчейну, міток часу, матеріалів соціальних мереж і метаданих як доказів у справах щодо торговельних марок.

У жовтні 2025 року Ігор Бенедисюк був учасником щорічного Форуму суддів з питань інтелектуальної власності BOIV, який відбувся у штаб-квартирі організації в м. Женева (Швейцарія). До участі у форумі в онлайн-форматі також долучилися судді Верховного Суду у КГС. У рамках зазначеного візиту було проведено робочу зустріч із директором Судового інституту BOIV пані Юн-Джу Мін та представниками зазначеного інституту, під час якої обговорили питання щодо оновлення Посібника з інтелектуальної власності для суддів.

Представники КГС ВС долучилися до щорічного Форуму суддів з питань інтелектуальної власності
Всесвітньої організації інтелектуальної власності

Крім того, напередодні проведення форуму судді Верховного Суду Ігор Бенедисюк і Костянтин Пільков узяли участь у Регіональному семінарі з питань інтелектуальної власності для суддів, організованому Всесвітньою організацією інтелектуальної власності спільно з Патентним відомством Латвійської Республіки за участю Офісу інтелектуальної власності Європейського Союзу та Європейського патентного відомства, який проходив у Латвії (міста Рига, Єлгава).

Завдяки участі в зазначених заходах Верховний Суд має змогу впроваджувати у практику єдині підходи щодо застосування права інтелектуальної власності, підвищувати професійну спеціалізацію суддів і розширювати співпрацю з міжнародними партнерами, що сприяє поступовій адаптації національної судової практики до європейських і загалом міжнародних стандартів.

У липні 2025 року Верховний Суд відвідала делегація послів при ОБСЄ з тематичним візитом, присвяченим обговоренню формування майбутнього системи правосуддя України відповідно до міжнародних, зокрема європейських, стандартів. Зустріч із керівництвом Верховного Суду стала важливим елементом політико-правового діалогу та підтвердженням підтримки міжнародною спільнотою євроінтеграційних прагнень України.

Восени 2025 року в контексті розвитку співпраці Верховного Суду з найвищими судовими інстанціями інших держав відбувся офіційний візит делегації Верховного Суду на чолі з Головою Станіславом Кравченком до Касаційного суду Турецької Республіки. До складу української делегації увійшли судді ВС Олександр Банасько, Семен Стеценко, Володимир Погребняк, Олександр Ємець, Андрій Зайцев і головний спеціаліст відділу міжнародного співробітництва Верховного Суду Артем Ніколаєнко.

Представники Верховного Суду здійснили робочий візит до Касаційного суду Турецької Республіки

Візит був спрямований на зміцнення міжнародного судового діалогу, обмін досвідом щодо функціонування верховних судів, а також обговорення ролі судової влади в забезпеченні верховенства права в умовах сучасних суспільних і безпекових викликів.

Упродовж 2025 року Верховний Суд отримував суттєву експертну, організаційну та освітню підтримку з боку міжнародних партнерів у межах реалізації проектів і програм міжнародної підтримки.

Зокрема, підтримка надавалася в рамках проєктів Ради Європи, серед яких: «Підтримка України у впровадженні стандартів Ради Європи щодо судової влади», «Вдосконалення судових та позасудових засобів захисту прав осіб, постраждалих від війни в Україні», «Посилення соціального виміру», «Зміцнення прав людини в системі кримінальної юстиції України – Фаза II», «Підтримка конституційних та правових реформ в Україні (Фаза 4)», «CyberUA: Посилення спроможності щодо електронних доказів воєнних злочинів та грубих порушень прав людини в Україні», «Захист свободи слова та свободи медіа в Україні – Фаза II» (SFEM-UA – Фаза II), «HELP (Освіта в галузі прав людини для представників юридичних професій) для України, в тому числі під час війни (Фаза 2)».

Важливою була також підтримка, яку надали інші міжнародні партнери, зокрема проєкт ЄС «Право-Justice III», Консультативна місія Європейського Союзу, Програма підтримки ОБСЄ для України в рамках проєктів «Підтримка Верховного Суду та вищих судів у реалізації судової реформи та забезпеченні доступу до правосуддя в умовах війни» і «Гарантування дотримання прав людини при здійсненні правосуддя – Фаза II», Бюро з демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ, Німецький фонд міжнародного правового співробітництва (IRZ), проєкт «Сприяння наближенню України до ЄС у сфері верховенства права (3*E4U)», що реалізує Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ), проєкт «Project Expedite Justice» (PEJ), проєкт «Справедлива, прозора і відповідальна система кримінальної юстиції в Україні», що реалізується Центром міжнародного правового співробітництва Нідерландів (CILC), та низка інших міжнародних партнерів.

Завдяки цій співпраці було проведено численні науково-практичні заходи, тренінги, візити та програми обміну, спрямовані на підвищення професійного рівня суддів, розвиток спеціалізації, адаптацію судової практики до європейських стандартів і зміцнення довіри до судової влади.

У 2025 році за сприяння Посольства Латвійської Республіки в Україні та Посольства Литовської Республіки в Україні Верховний Суд узяв участь у виставках суддівських мантий, що відбулися у верховних судах Латвії та Литви, представивши мантию судді Верховного Суду серед експонатів з інших європейських держав.

Участь у цій ініціативі засвідчує послідовну залученість Верховного Суду до європейського правового простору, сприяє зміцненню інституційних зв'язків між верховними судами держав – членів Європейського Союзу та країн-кандидатів, а також розвитку міжнародного суддівського діалогу в контексті європейських прагнень України.

Ключові міжнародні партнери Верховного Суду

Комунікаційна діяльність

Системний, чіткий, відкритий і конструктивний діалог із суспільством, медіа, іншими судами та правничою спільнотою задля формування якісного інфопростору на юридичну тематику й забезпечення прозорості правосуддя був серед пріоритетів діяльності Верховного Суду і у 2025 році.

Впродовж року команда Верховного Суду запроваджувала абсолютно нові формати комунікації з різними аудиторіями, щоб охопити якомога ширше коло читачів та оперативно інформувати громадськість про найактуальніші правові позиції ВС і тенденції судової практики.

Серед наймасштабніших комунікаційних проєктів – «Подкаст Верховного Суду», реалізований Верховним Судом у співпраці з Програмою підтримки ОБСЄ для України. Подкасти стали платформою для фахового обговорення актуальних питань, що найбільше цікавлять правників. Упродовж року записано шість випусків подкастів за участю суддів ВС та судді ЄСПЛ від України Миколи Гнатівського. Нюанси оформлення касаційної скарги, практика розгляду сімейних і спадкових спорів, актуальні питання кримінального процесу, робота Великої Палати ВС зсередини й розвиток практики ЄСПЛ – такою різноманітною та наповненою була тематика подкастів ВС минулого року.

Випуски подкастів Верховного Суду можна переглянути на офіційному ютуб-каналі ВС

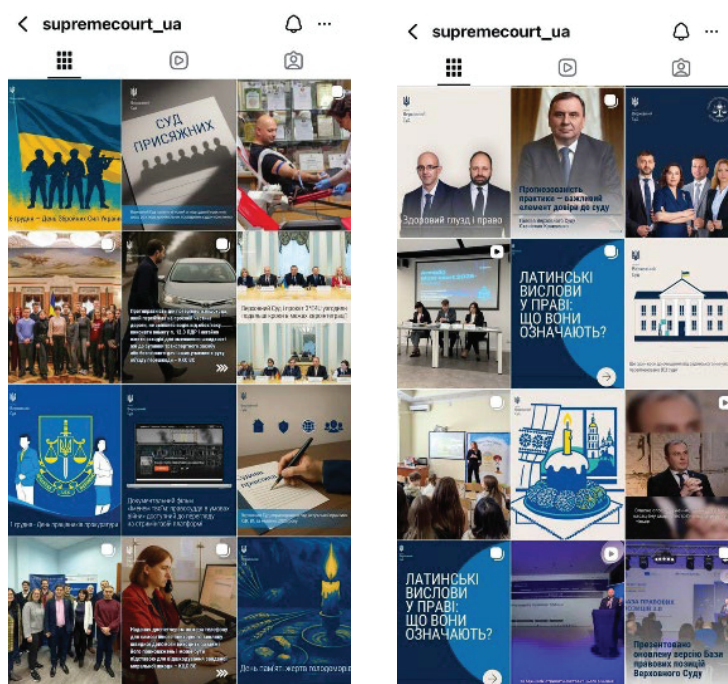
Навесні 2025 року на Facebook-сторінці Верховного Суду була впроваджена нова рубрика «Ключове за тиждень». Щосуботи комунікаційна команда ВС нагадує підписникам про важливі публікації ВС про судові рішення, огляди судової практики, новини та статті, які не варто пропустити в умовах інформаційного перенасичення.

Також торік у березні відбувся ребрендинг комунікаційної платформи Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду у Facebook. Відтепер сторінка має нову назву – «Господарське судочинство» – і спрямована на висвітлення найсвіжішої практики у сфері господарського судочинства.

Facebook-сторінка «Господарське судочинство» – простір для професійного обговорення та фахового обміну думками

Орієнтуючись на зацікавлення студентської аудиторії, Верховний Суд продовжував розвивати нові зручні та регулярні формати висвітлення інформації в Instagram, серед яких – рісли про ключові заходи й візити майбутніх правників до Суду, ілюстровані дописи про важливі правові позиції та огляди судової практики, добірка публікацій на тему «Латинські вислови у праві».

Контентна серія на Instagram-сторінці Верховного Суду

За гарною традицією завдяки безперервній і проактивній комунікації у 2025-му зберігалася тенденція до збільшення кількості підписників на всіх інформаційних ресурсах Верховного Суду. Наприклад, за минулий рік аудиторія Facebook-сторінки Верховного Суду поповнилася аж на 7 369 осіб і перевищила позначку 75 тис. фоловерів. А на канал ВС на відеохостингу YouTube впродовж року підписалося більш як півтори тисячі користувачів, що на понад 30 % більше від кількості підписників у 2024 році.

1 104 новини та повідомлення про діяльність Суду розміщено на офіційній сторінці Суду в соціальній мережі Facebook

75 380 підписників на офіційній сторінці Суду в мережі Facebook (+7 369 підписників за 2025 рік)

449 повідомлень розміщено на каналі Суду в месенджері Telegram

19 931 підписник на офіційному Telegram-каналі Суду (+1 326 підписників за 2025 рік)

166 дописів розміщено на офіційній сторінці Суду в мережі Instagram

12 510 підписників на офіційній сторінці Суду в мережі Instagram (+1 697 підписників за 2025 рік)

100 повідомлень опубліковано на офіційній сторінці Суду в мережі X

943 підписники на офіційній сторінці Суду в мережі X (+59 підписників за 2025 рік)

978 матеріалів опубліковано на порталі Supreme Observer

5 166 підписників на офіційному Youtube-каналі Суду (+1 569 підписників за 2025 рік)

Так само Верховний Суд продовжував наповнювати контентом на юридичну тематику портал сучасного права Supreme Observer, який протягом року відвідали 101 тис. користувачів (це на 43 тис. більше, ніж у 2024 році). Упродовж 2025-го на порталі розміщено 978 аналітичних матеріалів, релізів про важливі заходи за участю суддівської спільноти, статей, інтерв'ю, відео, дайджестів та оглядів практики ВС, ЄСПЛ і Суду справедливості ЄС.

Активно наповнювався і офіційний вебсайт Верховного Суду на вебпорталі «Судова влада України». Порівняно з 2024 роком кількість переглядів вебсайту ВС зросла на понад 744,5 тис. і становила майже 4 млн 700 тис. відвідувань.

2 009 новин і повідомлень про діяльність Верховного Суду опублікували медіа

599 дописів і блогів у соцмережах, які стосуються діяльності Верховного Суду

967 новин і повідомлень про діяльність Верховного Суду розміщено на офіційному вебсайті Суду

6 556 матеріалів розміщено в інших рубриках офіційного вебсайту Верховного Суду

4 696 567 переглядів вебсайту Верховного Суду на офіційному вебпорталі «Судова влада України»

Як і зазвичай, упродовж року Верховний Суд співпрацював із медіа та долучався до різноманітних комунікаційних проєктів.

СТАНІСЛАВ КРАВЧЕНКО
Голова Верховного Суду

Довіра до суду: важливі міркування, які ґрунтуються на фактах

СЕРЕДА, 05 ЛЮТОГО 2025, 12:05

СТАНІСЛАВ КРАВЧЕНКО
Голова Верховного Суду

Шлях до ефективного правосуддя: п'ять ключових кроків

15 ЖОВТНЯ, 09:00

Авторські колонки Голови Верховного Суду Станіслава Кравченка на «Українській правді»

Голова ККС ВС Олександр Марчук – про інституційну довіру до кримінальної юстиції, кадрові виклики, єдність судової практики та підвищення правової культури для проєкту Хмельницького апеляційного суду

«Феміда в деталях. Talk»

Відкрите інтерв'ю Голови ВС Станіслава Кравченка в межах XIII Міжнародного судово-правового форуму, організованого газетою «Юридична практика»

Відновлення довіри до суду — це справа й інших учасників судового розгляду

Опубліковано в 09:27 (796)

Віталій Уркевич
секретар Великої Палати
Верховного Суду

Інтерв'ю Секретаря Великої Палати Верховного Суду Віталія Уркевича виданню «Юридична газета» про ключові позиції ВП ВС та довіру суспільства до суду

Головна > Новини >

ОГЛЯД ВИСНОВКІВ КАСАЦІЙНОГО СУДУ В СПРАВАХ ПРО ВИЗНАННЯ НЕОБҐРУНТОВАНИМИ АКТИВІВ ТА ЇХ СТЯГНЕННЯ В ДОХІД ДЕРЖАВИ

26.12.2025 13:33
РUBРИКА: АНАЛІТИКА, НОВИНИ, СТАТІ
ДЖЕРЕЛО: «ЮРИДИЧНА ПРАКТИКА»

Василь Крата
суддя Касаційного Суду
у складі Касаційного цивільного суду
Касації, депутат

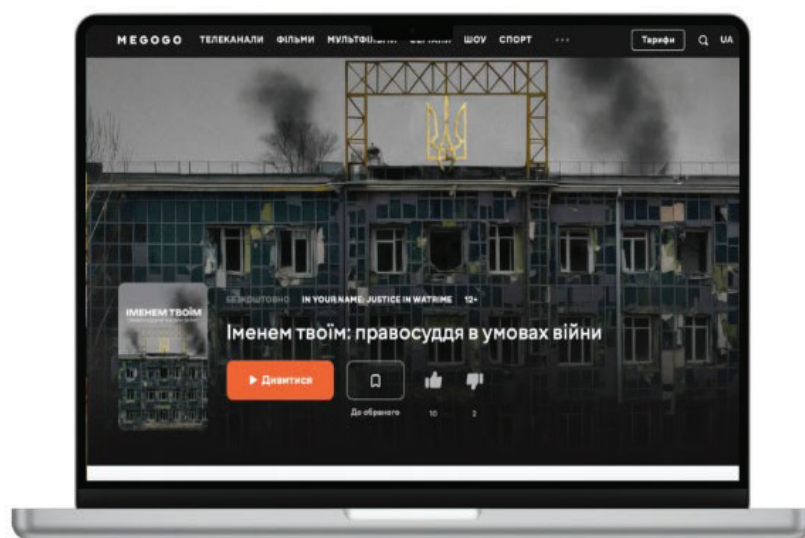

Євген Петров
суддя Касаційного Суду
у складі Касаційного цивільного суду
Касації, професор

«Огляд висновків касаційного суду у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави» – стаття суддів ВС Василя Крата і Євгена Петрова для «Юридичної практики»

В обставинах триваючої збройної агресії рф проти України комунікаційна діяльність суддівської спільноти була спрямована й на те, щоб засвідчити: українська судова система вистояла, працює, а судді продовжують здійснювати правосуддя попри всі виклики війни, а також захищати Українську державу безпосередньо в лавах ЗСУ та підтримувати тих, кому зараз найважче. Важливим проектом, який прокомунікував ці істини, став документальний фільм «Іменем твоїм: правосуддя в умовах війни», створений за підтримки проекту ЄС «Право-Justice» у співпраці з Верховним Судом і Вищою радою правосуддя.

В основі кінострічки – п'ять історій про суддів, кожна з яких доводить: правосуддя тримається на конкретних людях, на їхній стійкості й принципах. Одна із сюжетних ліній стрічки присвячена судді Верховного Суду Леоніду Лобойку, який загинув 28 вересня 2024 року внаслідок ворожого обстрілу. Того дня, як і щовихідних, Леонід Миколайович розвозив гуманітарну допомогу мешканцям його рідного селища Козача Лопань Харківської області неподалік від кордону з державою-агресором.

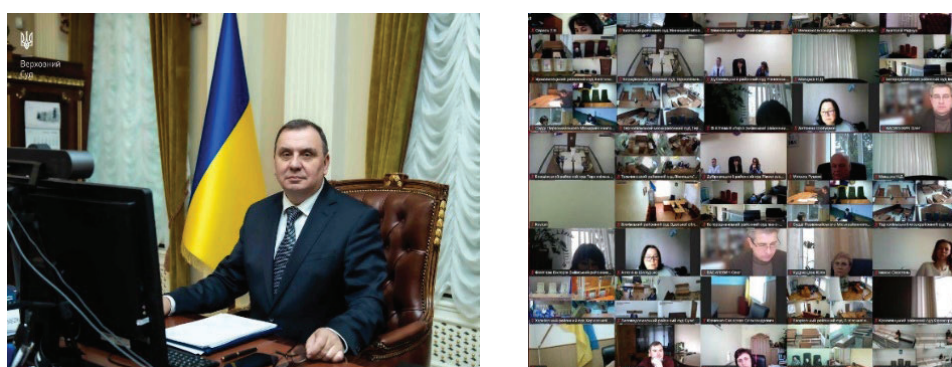
Документальний фільм «Іменем твоїм: правосуддя в умовах війни» доступний до перегляду на стримінговій платформі

Протягом року Верховний Суд, як і в попередні роки, об'єднував усіх представників суддівської спільноти і найвищих державних інституцій для спільного обговорення ключових тенденцій функціонування судової влади в нинішніх реаліях, вирішення загальних організаційних питань та визначення ключових пріоритетів у подальшій роботі. Так, Верховний Суд організовував наради з головами апеляційних судів за участю представників судової влади, Офісу Президента України, парламенту й Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Обговорення стану здійснення правосуддя в Україні та перспектив його розвитку в стінах Верховного Суду разом з головами апеляційних судів

А в грудні минулого року Голова ВС Станіслав Кравченко провів онлайн-зустріч із суддями місцевих та апеляційних судів. У межах загального обговорення судді порушували питання щодо надмірного навантаження, кадрового, фінансового і матеріально-технічного забезпечення судів, оптимізації судової мапи, зовнішніх комунікацій судової влади та формування інформаційної політики, а також стосовно організації роботи судів в умовах блекаутів.

«Головне завдання – втримати стабільність роботи судів і водночас шукати рішення, які дозволять посилити спроможність судової системи в умовах війни», – Голова ВС під час онлайн-зустрічі із суддями місцевих та апеляційних судів

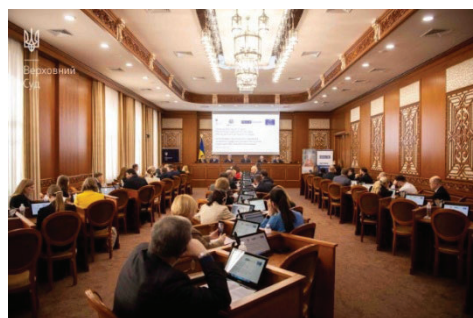
Налагоджував діалог ВС і з представниками бізнес-спільноти й громадськими організаціями: у березні 2025-го в Касаційному господарському суді у складі Верховного Суду відбувся круглий стіл, присвячений обговоренню проблемних питань належного й ефективного

захисту речових прав на нерухоме майно та виконуваності судових рішень у спрах щодо нерухомого майна. Участь у заході взяли судді ВС, народні депутати, представники органів державної влади і бізнес-спільноти, державні реєстратори, адвокати.

Круглий стіл у КГС ВС з питань належного й ефективного захисту речових прав на нерухоме майно та виконуваності судових рішень

Також торік у березні у Верховному Суді відбулася презентація Висновку № 27 (2024) КРЕС «Про дисциплінарну відповідальність суддів» і Рекомендацій ОБСЄ щодо незалежності судочинства та підзвітності суддів, які набувають особливої значущості в контексті євроінтеграційних прагнень України. А у квітні у Верховному Суді обговорили шляхи імплементації рішень ЄСПЛ у групі справ «Ігнатов проти України» і дотримання права на свободу та особисту недоторканність.

Презентація Висновку № 27 (2024) КРЕС «Про дисциплінарну відповідальність суддів» і Рекомендацій ОБСЄ щодо незалежності судочинства та підзвітності суддів

Круглий стіл з обговорення шляхів імплементації рішень ЄСПЛ у групі справ «Ігнатов проти України» та дотримання вимог ст. 5 Конвенції, організований ВС спільно з Міністерством юстиції України, Програмою підтримки ОБСЄ для України, Управлінням програм співробітництва Ради Європи

6 травня 2025 року у Верховному Суді обговорили проблемні аспекти виконання судових рішень приватними виконавцями. Захід, організований Верховним Судом спільно з Асоціацією приватних виконавців України та Державним підприємством «СЕТАМ», став майданчиком для фахового обговорення актуальних викликів у сфері виконання судових рішень і визначення конкретних напрямів подальшого руху.

Круглий стіл «Виконання рішень приватними виконавцями. Проблемні питання та судова практика»

Організовуючи спільні фахові обговорення, Верховний Суд не оминав увагою складні питання, які постають перед національними судами внаслідок війни. Так, 13 травня 2025 року за підтримки Консультативної місії Європейського Союзу з реформування сектору цивільної безпеки України і Національної школи суддів України у ВС відбувся практичний семінар, присвячений питанням імунітету комбатантів у світлі міжнародного гуманітарного права, національного законодавства України та практики притягнення до відповідальності за воєнні злочини.

Правовий статус комбатантів і специфіку розгляду воєнних злочинів розглядали у Верховному Суді

З нагоди 34-річчя утворення господарських (арбітражних) судів України 30 травня 2025 року Верховний Суд спільно з європейськими партнерами провів міжнародну науково-практичну конференцію «Європеїзація українського корпоративного права». А в червні минулого року у стінах ВС відбувся VIII Київський полілог «Ефективність антикорупційного правосуддя: фокус на протидії зловживанню процесуальними правами».

Конференція «Європеїзація українського корпоративного права» – приклад конструктивної співпраці з удосконалення корпоративного врядування

VIII Київський полілог у КЦС ВС: обговорення шляхів протидії зловживанню процесуальними правами

Знаковою подією липня минулого року стала VIII Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 20-річчю ухвалення КАС України. Представники суддівського корпусу, виконавчої та законодавчої влади, міжнародні експерти з Німеччини, Польщі, Латвії, Литви, Естонії, Чехії, Фінляндії, судді ЄСПЛ і науковці впродовж двох днів обговорювали досвід і перспективи функціонування адміністративної юстиції, шляхи подолання процесуальних викликів адмінсудочинства, зокрема в умовах повномасштабної війни РФ проти України, забезпечення сталості та єдності судової практики, імплементацію міжнародних правових стандартів для вдосконалення адміністративного судочинства в Україні.

Міжнародна конференція «Адміністративна юстиція в Україні: проблеми теорії та практики. 20-річчя ухвалення Кодексу адміністративного судочинства України: досвід і перспективи адміністративної юстиції щодо забезпечення захисту прав і свобод особи в демократичному суспільстві» (3–4 липня 2025 року)

Також напередодні конференції, 27 червня 2025 року, Національний банк України ввів в обіг пам'ятну монету, присвячену 20-річчю запровадження в Україні адміністративного судочинства. Монету «Адміністративне судочинство України» у Касаційному адміністративному суді у складі Верховного Суду презентували заступник Голови НБУ Олексій Шабан і голова КАС ВС Михайло Смокович.

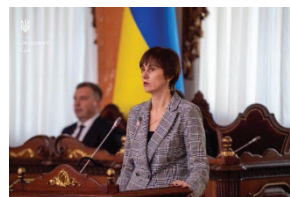
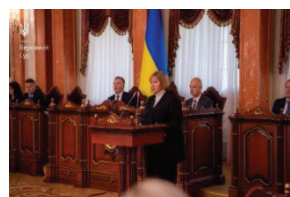
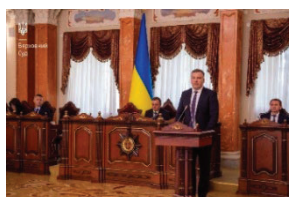
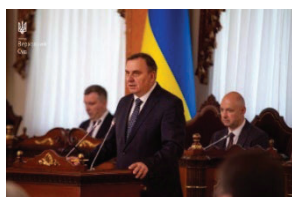
Презентація пам'ятної монети «Адміністративне судочинство України», створеної до 20-річчя запровадження в Україні адміністративного судочинства

Крім того, спільно з проектом Ради Європи «Підтримка судової влади України в умовах війни та післявоєнного періоду» Верховний Суд організував круглий стіл «Відповідальність судді за істотне порушення матеріального та процесуального закону при ухваленні судового рішення». Цей захід став першим майданчиком, що об'єднав представників ВС, ВРП, ВККС України та експертів РЄ для обговорення проблемних питань дисциплінарної відповідальності суддів і пошуку шляхів їх розв'язання.

Баланс між дисциплінарною відповідальністю суддів і суддівською незалежністю: у Верховному Суді обговорили тему відповідальності судді за істотне порушення матеріального та процесуального закону при ухваленні судового рішення

26 вересня 2025 року у Верховному Суді відбулася II Щорічна судово-практична конференція, присвячена єдності судової практики. Вже вдруге Верховний Суд запросив представників правничої спільноти поділитися своїми думками щодо найбільш знакових позицій, висловлених ВС за рік, і сформувати спільне розуміння актуальних тенденцій у судовій практиці та передумов їх виникнення.

II Щорічна судово-практична конференція «Єдність судової практики: ключові правові висновки Верховного Суду у 2025 році»

Минулого року Верховний Суд приділяв особливу увагу виробленню стандартів взаємодії між судовою владою і медіа. Тож у жовтні 2025 року ВС разом з УКУ, проектами Ради Європи, Програмою підтримки ОБСЄ для України організували в м. Львові Міжнародну конференцію «Верховенство права в епоху популізму: свобода слова та право на справедливий суд». У межах заходу йшлося про зв'язок між свободою слова і правом на справедливий суд в епоху популізму, загальні тенденції нової медіареальності та впливу медіа на формування суспільної думки й довіри до суду, співвідношення права на свободу слова із правом на справедливий суд, критерії правдивості та об'єктивності поширюваної в медіа і соціальних мережах інформації.

Зв'язок між свободою слова та правом на справедливий суд обговорили під час Міжнародної конференції у м. Львові (24–25 жовтня 2025 року)

А в грудні 2025-го у Верховному Суді розглянули стандарти взаємодії між судовою владою і медіа та дотримання балансу між свободою слова як базовою демократичною цінністю і принципом незалежності судової влади. Під час загального обговорення судді, представники органів суддівського врядування, медійники, фахівці з комунікацій поділилися думками щодо розроблення засад комунікації та пошуку форматів взаємодії судів із медіа, необхідності заповнення інформаційного вакууму, впливу анонімних телеграм-каналів на громадську думку і доцільність врегулювання їх функціонування, механізмів реагування на дезінформацію, ролі фахових комунікаційників у побудові відкритого діалогу і місії медіа у відстоюванні свободи слова.

Круглий стіл «Взаємодія судової влади та медіа», організований Верховним Судом спільно з Програмою підтримки ОБСЄ для України

«Визначення конституційності закону чи іншого правового акта: чия компетенція в розумінні статті 7 Кодексу адміністративного судочинства України» – цій темі був присвячений Міжнародний семінар-практикум, організований КАС ВС торік у жовтні. Захід став продовженням серії розпочатих Верховним Судом у 2019 році тематичних семінарів з питань захисту адміністративним судочинством конституційних прав людини в умовах упровадження рішень Конституційного Суду України, визнання нормативного акта неконституційним, застосування судом Конституції України як акта прямої дії, а також вирішення в умовах війни справ із дотриманням конституційних вимог щодо меж та обмежень прав людини.

Міжнародний семінар-практикум щодо визначення конституційності правових актів за участю суддів ВС, КСУ, ЄСПЛ, апеляційних та окружних адміністративних судів, науковців і міжнародних експертів

На завершення року у Верховному Суді проаналізували 75-річний європейський і 30-річний національний досвід імплементації Європейської конвенції з прав людини. Захід відбувся завдяки сприянню проєктів Ради Європи «Підтримка України у впровадженні стандартів ради Європи щодо судової влади», «Зміцнення прав людини в системі кримінальної юстиції України – Фаза II», «Удосконалення судових та позасудових засобів захисту прав осіб, постраждалих від війни в Україні».

Роль Верховного Суду у впровадженні конвенційних стандартів, рецепція національною судовою системою правових підходів ЄСПЛ і національна судова практика крізь призму рішень ЄСПЛ у 2025 році – такі питання обговорювали у ВС під час Міжнародної конференції «75 років імплементації Європейської конвенції з прав людини в Європі та 30 років – імплементації в Україні: досягнення на шляху утвердження верховенства права»

Викладацька, просвітницька та наукова діяльність

Верховний Суд сьогодні — це не лише найвища судова інстанція, а й потужний осередок правничої експертизи, що формує орієнтири для всієї судової системи. 2025 рік вкотре підтвердив, що діяльність суддів та працівників Апарату ВС виходить далеко за межі судових залів: від розроблення унікальних навчальних програм для колег до менторства майбутніх правників. Це був рік інтенсивного обміну досвідом, спрямованого на те, щоб правосуддя в Україні було передбачуваним і зрозумілим для кожного.

Упродовж минулого року Верховний Суд неодноразово ставав платформою для масштабного професійного діалогу та послідовно розвивав комунікацію із судами в регіонах. Основний акцент при цьому був зроблений на методичній допомозі в межах нарад, семінарів і виїзних зустрічей.

Важливою складовою цієї діяльності стали й онлайн-семінари, організовані суддями касаційних судів для суддів першої та апеляційної інстанцій. У межах цих заходів обговорювалися проблемні питання правозастосування у відповідних юрисдикціях.

Спільно з Національним юридичним університетом імені Ярослава Мудрого, Полтавським юридичним інститутом НЮУ імені Ярослава Мудрого та Програмою підтримки ОБСЄ для України Верховний Суд організував Полтавський науково-практичний між'юрисдикційний семінар. Його метою став відкритий діалог між суддями всіх інстанцій і юрисдикцій задля напрацювання єдності судової практики, обговорення актуальних проблем застосування законодавства та обміну професійним досвідом

Виїзний між'юрисдикційний семінар для суддів у м. Полтаві

Крім того, судді Верховного Суду проводили зустрічі й робочі наради з колегами з місцевих і апеляційних судів Вінницької, Дніпропетровської, Запорізької, Кіровоградської, Львівської, Полтавської, Тернопільської, Чернівецької, Харківської, Хмельницької та Івано-Франківської областей, під час яких обговорювали проблемні аспекти розгляду окремих категорій справ.

Верховний Суд був співорганізатором і активним учасником програм з підвищення кваліфікації суддів та працівників апаратів судів, що реалізуються спільно з Національною школою суддів України й міжнародними партнерами. Судді та працівники Апарату ВС регулярно долучалися до цих програм як лектори, беручи участь у спеціалізованих курсах, тематичних вебінарах і семінарах.

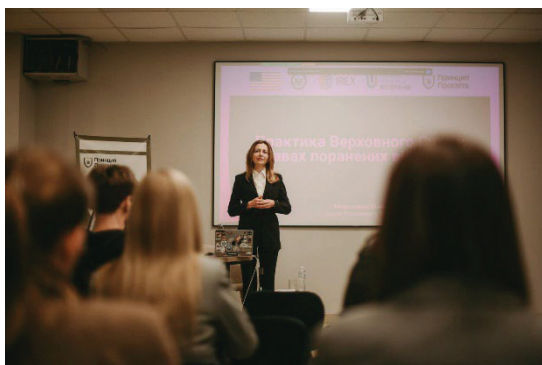
Судді ВС проводили лекції в межах просвітницьких заходів для представників суміжних правничих професій – адвокатів, прокурорів, нотаріусів, правоохоронців, а також для представників громадянського суспільства й науково-педагогічних працівників.

Судді ВП ВС Костянтин Пільков та Олександр Банасько взяли участь у семінарі «Фраудаторні правочини у судовій практиці господарських судів» для експертів у сфері судового захисту прав бізнесу

Судді ВС у КЦС Андрій Грушицький і Євген Петров прочитали лекції на семінарі «Державна реєстрація речових прав: судова практика, законодавчі зміни, актуальні питання» для нотаріусів Львівської області

Суддя ВС у КАС Мирослава Білак виступила з лекцією «Практика Верховного Суду у справах поранених військових» для юристів-волонтерів спільноти Pro bono Громадської організації «Правозахисний центр для військовослужбовців "Принцип"»

Суддя ВС у КЦС Владислав Шипович в Академії праці, соціальних відносин і туризму під час семінару-практикуму для профспілкових активістів, правових інспекторів та юристів Профспілки металургів і гірників України

Невід'ємною складовою професійної діяльності суддів і працівників Апарату Верховного Суду залишалася наукова робота, що поєднує практичний досвід із теоретичними напрацюваннями задля розвитку правової науки. Результати цих досліджень були відображені в монографіях, наукових статтях і комплексних дослідженнях, присвячених окремим аспектам правозастосування в різних галузях права, а також у спеціалізованих методичних посібниках. Зокрема, у 2025 році судді Верховного Суду у Касаційному цивільному суді Євген Синельников і Олена Білоконь підготували хендбук «Роль судді у розвитку та просуванні медіації».

Найвищим показником визнання наукової кваліфікації представників ВС стало обрання судді ВС у Касаційному адміністративному суді Семена Стеценка дійсним членом (академіком) НАПрН України відділення державно-правових наук і міжнародного права та членом президії НАПрН України.

Зв'язок практики з наукою забезпечувався через інтеграцію суддів у наукову й освітню спільноту – судді Верховного Суду здійснювали масштабну роботу, спрямовану на виховання нового покоління правників і поглиблення наукових досліджень у сфері права. Ця діяльність реалізувалася через безпосереднє викладання, менторство у професійних змаганнях та активну участь в академічному житті країни.

Робота зі студентством і молодими фахівцями відбувалася в різних форматах. В межах гостьових лекцій та тематичних зустрічей судді ВС регулярно відвідували провідні заклади вищої освіти, зокрема НаУКМА, КНУ імені Тараса Шевченка, УКУ, НЮУ імені Ярослава Мудрого, НАВС, а також входили до складу журі муткортів, оцінюючи учасників модельних судових дебатів.

Тематичний захід з питань захисту у сфері спільної власності у КЦС ВС для студентів факультету правничих наук НаУКМА за участю судді ВС у КЦС Павла Пархоменка

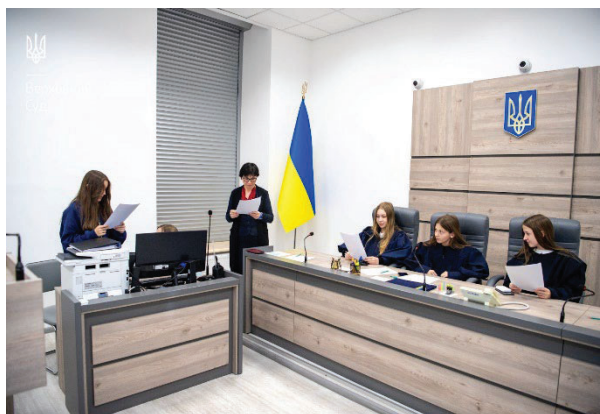

У КЦС ВС пройшли чвертьфінал і півфінал Судових дебатів із цивільного права та судочинства, організовані Навчально-науковим інститутом права КНУ імені Тараса Шевченка

Для заохочення студентів до наукових пошуків з нагоди відзначення 20-річчя ухвалення Кодексу адміністративного судочинства України ВС організував конкурс есе, а також долучався до реалізації освітніх проєктів, ініційованих навчальними закладами та громадськими організаціями.

Окрім цього, у Верховному Суді регулярно проводилися екскурсії для студентів, під час яких майбутні правники мали змогу ближче ознайомитися з роботою судової системи та історією її розвитку, відвідати судові засідання і музей Суду та особисто поспілкуватися із суддями ВС.

У Верховному Суді завжди раді вітати учнівську та студентську молодь

Соціальні ініціативи

2025-й став для Верховного Суду черговим роком підтримки тих, хто цього потребує найбільше. Упродовж року судді та працівники Апарату ВС, як зазвичай, долучалися до колективних донацій крові для медичних потреб Київського міського центру крові та Національного інституту серцево-судинної хірургії імені М. М. Амосова, здійснивши 571 донацію. Такі ініціативи – не просто добра справа, а реальна допомога тим, хто бореться за найцінніше.

Як і в попередні роки, судді та працівники Апарату ВС брали участь у благодійних спортивних заходах. Зокрема, завдяки учасникам благодійного забігу «VUSO Десятка Незламності. Київ 2025» вдалося зібрати кошти на закупівлю РЕБ для Третьої окремої штурмової бригади ЗСУ.

Учасники Київського півмарафону Незламності 2025 допомогли підтримати українських захисників і медиків: половину прибутку від забігу організатори спрямували на потреби медичного добровольчого батальйону «Госпітальєри», а частину коштів за кожного фінішера півмарафону – на реабілітацію військових у реабілітаційному центрі «Next Step».

Крім того, колектив Верховного Суду у 2025 році за доброю традицією долучився до 32-го «Пробігу під каштанами». Захід об'єднав учасників навколо великої спільної мети – збору коштів для відновлення корпусу Центру дитячої кардіології та кардіохірургії МОЗ України, який зазнав значних руйнувань унаслідок ворожого обстрілу Києва в липні 2024 року.

Представники ВС також приєдналися до спортивно-патріотичної акції «Забіг у вишиванках», частину реєстраційних внесків від якої спрямовано на благодійність. Участь наших колег у Cherkasy Swim Fest – відкритому запливі на Дніпрі в м. Черкасах – допомогла зібрати кошти на реабілітацію поранених військовослужбовців, а завдяки учасникам ювілейного 15-го ПриватБанк Київського марафону Незламності вдалося зібрати кошти на потреби Сил спеціальних операцій Збройних Сил України.

Верховний Суд підтримує благодійні спортивні ініціативи

Також у 2025 році з нагоди відзначення Дня Конституції України та Днів адміністративної юстиції в Україні відбувся благодійний турнір з мініфутболу серед команд адміністративних судів України. Захід об'єднав учасників з різних куточків країни заради збору коштів для реабілітації військових. Участь у турнірі взяла команда КАС ВС.

Турнір став яскравим прикладом того, як спортивний азарт перетворюється на реальну допомогу тим, хто її потребує

Підтримуючи тих, хто захищає: як Верховний Суд допомагає Силам оборони України

2025-й, як і попередні роки повномасштабної війни, став періодом складних викликів, водночас судді та працівники Апарату ВС незмінно підтримували Сили оборони України, а деякі з наших колег – продовжували захищати країну в лавах Збройних Сил України, Національної гвардії України та добровольчих формувань територіальних громад.

24 грудня 2025 року рішенням позачергової сесії Харківської обласної ради заступника Голови Верховного Суду майора запасу Олександра Мамалуйа як військовослужбовця за поданням військової частини, підтриманим його однополчанами, відзначено званням «Почесний громадянин Харківської області» за заслуги в обороні Харківщини у 2022 році.

Заступник Голови ВС майор запасу Олександр Мамалуй удостоєний звання «Почесний громадянин Харківської області»

За час повномасштабної російської агресії понад 600 млн грн суддівської винагороди суддів ВС було перераховано на підтримку Сил оборони України. Окрім цих системних відрахувань, судді також особисто надають адресну фінансову підтримку окремим військовим підрозділам, медичним установам і благодійним організаціям.

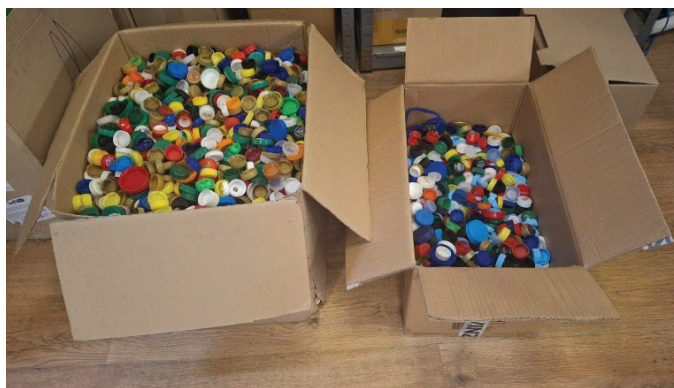
Судді ВС докладають максимум зусиль для забезпечення військових підрозділів усім необхідним

До того ж колектив Суду активно підтримує волонтерський рух, долучаючись до різних благодійних ініціатив. Зокрема, у вільний від роботи час працівники Апарату ВС плетуть маскувальні сітки і виготовляють окопні свічки для потреб захисників. Кожен такий виріб – це наш внесок у спільну Перемогу.

Працівники Апарату ВС плетуть маскувальні сітки та виготовляють окопні свічки, щоб захистити й зігріти наших захисників на передовій

Окрім того, колектив Суду підтримав ініціативу зі збору пластикових кришечок у межах проєкту «Ворогам – кришка» Благодійного фонду «ОВЕС». Усю зібрану вторинну сировину відправляють на переробку, а отримані кошти спрямовують на купівлю БПЛА українського виробництва.

Перетворюємо пластик на «крила» для наших військових

Стежте за нами онлайн

 supreme.court.gov.ua

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua

 x.com/supremecourt_ua

 so.supreme.court.gov.ua